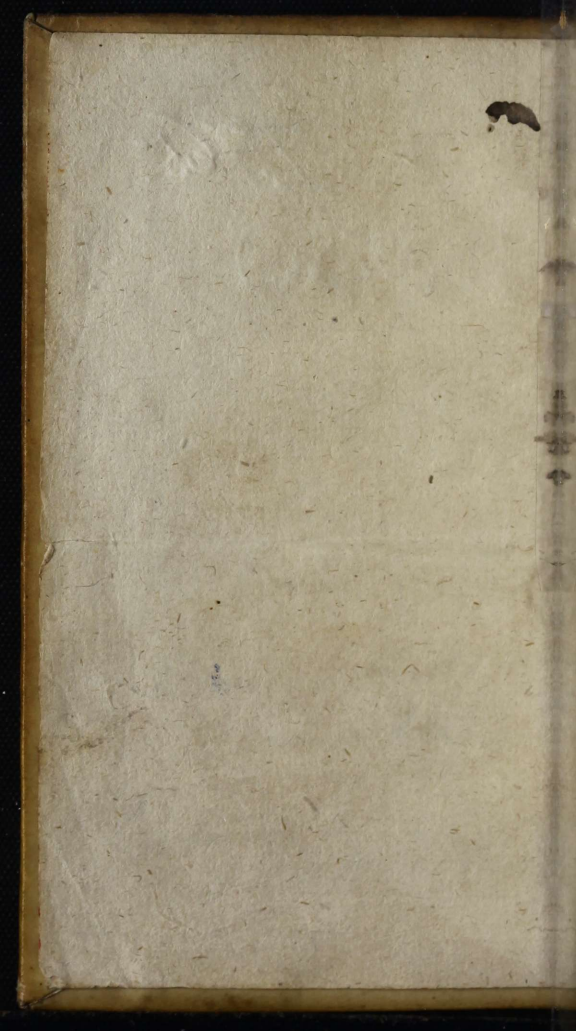

XII
Lolem
4365.

Megvétel a
Farkmunkák
pénztárából
Körner Józseftől
2 ft 50 Kr. ért.
1878 Jan. 5.

Q. A. K. I. 765.

(Teljes.)

J E S U S
K I R A L Y S A G A ;

Melynek

Idvességes birodalma alá,
hat-ható erősségekkel intettet-
nek, ki-vált-képpen az

E R D E L Y I

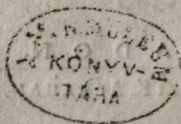
P R O S E L Y T A S I D O K .

L A S K A I J A N O S által

V A R A D O N ,

Nyomtatta SZENCZI K. ABRAHAM, 1644.

Tekintetes és Nagyságos

IKTARI GROF

BETHLEN PE-
TER Uramnak,

*Hunyad és Máramaros Vár-
megyéknek örökös fő Ispánnyá-
nak, &c. Nekem képmes Urá-
nak, kívánok Istentől minden
jókkal bővelkedő kedvet, és
jó egészséges hosszú
életet.*

Gy jút eszem-
ben, NAGYSA-
GOS URAM, ol-
vastam az Öregbik' Afri-
cánus Scipió felől, hogy

minek-előtte a' magára
és közönséges-társaság-
ra tartozó dolgaihoz
kezdene; minden étsza-
kán fel szokott vólt
menni a' Capitolium-
ba, a' Jupiter Templo-
mában, hogy ott meg-
tanittatnék viselendő
dolgainak ki-meneteli
felől. 'Es, hogy ez ő fel-
menése-közben, soha
csak egy eb sem ugatta-
meg őtet. Az első csele-
kedetiben, követtem,
s-követem-is Scipiót.
Mert meg-emlekezvén
ez

L E V E L.

ez életnek fíkló útá-
ról ; és a' mi természet-
tünknek erőtelenségé-
ről ; vala-mit cseleke-
fzem, és fő-képpen vala-
mit az embereknek kő-
zónságes itéleti alá aka-
rok vetni ; akar-mely ís-
méretes dolog legyen-is
az előtttem ; de abban
tellyességgel semmit sem
bizom erőmhöz , ha-
nem mindenek felett és
mindenkor, am-a' Men-
nyei Istennek segéto ál-
dását kérem és remél-
lem. kinek vezérlése ál-

tal, e'-féle munkáimat
 akar-mely birónak ité-
 leti alá-is örömeft ve-
 tem: az egy irégységen
 és gyűlöségen kívül.
 Mert én Scipió nem va-
 gyok: hogy mikor fárat-
 ságos munkáimnak ki-
 meneteli felől, nem a'
 Juppiter, hanem a' Je-
 hova Templomában
 szoktam fel-menni se-
 gétség kérni, vala-mely
 ebektől meg ne ugat-
 tassam. Az irégyek nyel-
 vétől mondom. kik
 minden jóságos-csele-
 kedet

LEVEL.

kedet ellen örökké hadakoznak: és vala-ki az emberi társaságban egkevelésé fellyeb akar emelkedni, fok ellenségeket talál. a' kin penig csudálkozhatunk-is, né a' nagyra igyekezők között találkoznak ellenségi; hanem a' földön heverőknek, és a' restségnek puhaságában merült embereknek ropant feregeiből. A' kik némák az ő munkájokban; és az irégységnek keménységében ugyan

* 4 el-

el-fonnyadván , csak a'
 mások cselekedetét tud-
 gyák kárhoztatni. De itt
 ennyiben jól vagyon a'
 dolog. mert mi-képpen
 az ugató ebek meg-in-
 tik az útő-járókat, hogy
 vigyázzanak az ő mér-
 ges harapások ellen: úgy
 a' rágalmazó nyelvek ,
 okosbakká tészik a' kő-
 zónséges haszonra igye-
 kező embereket. 'En
 bennem (meg-vallom)
 eleitűl-fogva nagy ké-
 telkedést szerzett az i-
 régyek itéleti ; kiket
 mind-

LEVE L.

mindazáltal én soha bíráim má nem tettem, de kételkedést mondom, nem kétséget. Mert nóha sok fáradsággal-is elég veszedelmes dolog írni vala-mit; de soha eddig az irégyek nyelve miatt (mint a' mezei emberek szokták mondani, *Farkast látott s-a-zért rekedett-bé*) úgy bé nem rekedtem, hogy a' mit igaznak, a' mit hasznosnak itéltem, mindeneknek bizvást ki ne jelenteném. Mindazáltal kétel-

kételkedve. Tudni-illik
el-válthatatlanúl kőve-
tem azokat, kik *először*
magokban halgatással
gondolkodván, ha mi
elméjekben őtlik, nem
mindgyárt fakasztyák-
ki, hanem magokban
mint-egy lakatok aláre-
kesztik, és azt titkon ot-
tan-ottan elő-vévén, ki-
mélletlenül meg-vísgál-
lyák. *Annak-utánna* kil-
lyeb engedik azt lépni,
és lassan-lassan pennájok
alá-is bocsáttyák: de
úgy, hogy ismét meg-
tar-

LEVE L.

tartóznak, és mint a' nagy dolgokról-való elmélkedésekben szokott lenni, néha kételkednek felőle, néha biznak hozzá. *Végre* ki akarván munkájokat mindenenk olvasására bocsátani, nem úgy ítélnek arról, mint annak szerzői, hanem mint kemény ítélő birái: és úgy rendelik munkájokról-való ítéleteket, mint-ha ellenségeké vólna. Mert a' mi-képpen nem illik az okos Atyához, hogy az ő csin-

Ő csintalan és rút terme-
 tű fiát csak azért szereffe,
 hogy az ő fia: úgy okof-
 ság kívül volna vala-ki-
 nek az önnön irását csak
 azért kedvelleni, hogy
 övé. a' kiben nem azt
 szokták az értelmese-
 tudakozni, ki-é? hanem
 micsoda éketség, micsoda
 igatság, micsoda be-
 csület vagyon abban?
 Mondom, az illyen ké-
 sedelmesekeket követem.
 és bizonyára minden-
 kor javallottam Nagy
 Sándornak am-a' rövid
 fele-

L E V E L.

feleletit; ki mikor győ-
zódelminek folyását kö-
vetvén szintén a' Tana-
is mellé jutott volna,
igen rettentő *óratió*val
akarták őtet a' Scythák
szándékátúl el-vonni,
hogy ő ellenek ne hada-
köznék: *Engemet, ugy-*
mond Sándor, nem meg-
rettentetek e' ti fenyegete-
sekkel, hanem tanítotok,
hogy okosban cselekedgyem
ellenetek. Meg-tanítanak
minket-is a' nyelves em-
berek, hogy lassúsággal
és mint-egy tapogatva
** jár-

járjunk ez ősvényen: de
meg nem tartoztathat-
nak, hogy ne járjunk.
'En-is azért, mikor e' kis
munkámat ki akarnám
adni, és n'ilván tudnám,
hogy ez-aránt sokrágal-
mazók itéletit is kelle-
ne szenvednem; jó-ele-
ve gondolkodtam ar-
ról, micsoda mesterség-
gel vihetném-végben,
hogy e'-féle nyelveket
meg-némithatnék. Ta-
láltam bátorságos és
hat-ható orvosságot el-
lenek; a' N A G Y S A G O D
becsű-

LEVE L.

becsületes 'Uri nevét.
Ezt oly bizvást támasz-
tom azok ellen ; hogy
minden tartozás nélkül
merek e' kis munkám-
ban azokkal-is beszélle-
ni , a' kik nem egyebet
cselekefsznek , hanem
csak magokat kinozzák.
'Es itt azt akartam ezek
ellen követni, a' mit az
okos hadakozó embe-
rek : kik tudván mely
erőtelen és gyenge lé-
gyen az ő testek a' sebek
ellen, erős aczélból csi-
nált fegyver-derekek-
kal

kal ővedzik-fel mellyeket, kiket arczal támasztván az ellenség eleiben, akar-mely éles és hegyes fegyvert-is könnyen meg-jádzottathatnak. Tudtam jól gyengeségemet; ismértem csekély erőmet: mellyet nem mérészelvén magán am-a' komor emberek eleiben vetnem, fel-ruháztam azt a' N A G Y S A G O D 'Uri tekintetivel. jőjenek-el, mardofsák; de bizonynyal reméllem, hogy

L E V E L.

hogy meg-köszörült é-
les fogok-is oda tőrik
ennek keménységében.

'En a' Seregeknek Urát a-
lázatossan imádom: hogy
NAGYSAGODAT, Méltóságos
Attyával, és egész Tekinte-
tes Házával eggyütt, jó egéf-
séges szerencsés hosszú élet-
ben éltesse, és tarcsa-meg
végig az ő felséges Nevének
igaz ismételten. Irtá Nyir-
Báthorban, Virág Vásár-
napján, 1644 esztendőben.

Nagyságodnak

alázatos szolgája

LASKAI JANOS.

Jo-

Jó-akaró Olvasó;

HEt egész esztendeje, mi-
őlt a e' kis munkámnak i-
rásában kezdettem fára-
dozni, és hogy jó részre el-is vé-
geztem volt. a' kit én (igasság-
gal mondom) akkor nem egyé-
bért cselekedtem, hanem el-
mémnek gyakorlásáért, és, hogy
magam tanuljak belőle. Ki-
bocsátásához penig annyira
nem volt kedvem; hogy ellen-
ben jóbnak itéltem szántani,
vetni, pásztorkodni, avagy bé-
reskedni: annyiban költ most
közönségesen az Írók állapat-
tya. Bocsátottam volt ki ez e-
lőtt-is mások munkáinak fordí-
tást: de a' kik felől szorgalma-
tos-

AZ OLVASÓHOZ.

toskodnom nem illett, úgy-mint
kik a' magok méltóságával-is
elégget almaztatnak. 'Ertem
ki-vált-képpen Justus Lipsi-
usnak, a' Polgári-Társaság-
nak Tudományáról, és az
'Alhatatóságról irt, halha-
tatlā emlekezetre méltó mun-
káit. Kik felől, én reám nézve,
meg-vallom, akarnám ha ki
nem bocsátottam volna. Mert
(mivel azoknak nyomtatásá-
ban magam jelen nem lehet-
tem) oly szunnyadozva, oly
vétkeesen nyomtatták-ki azo-
kat, hogy sok helyen kételkedem
benne ha én fordításom-é? de
mindenek felett az 'Alhata-
tóságról irt első Könyvnek
nyomtatásában, alutt, nem
munkálkodott a' Könyv-nyom-

AZ OLVASÓHOZ.

tató. E kis munkámnak ki-
 bocsátásában azért, annyival
 óvásban kellett cselekednem,
 hogy ezt magamtúl és az ön-
 nönindulatomból adom. Mert
 a val nem kérkedem (mint né-
 mellyek szokták,) hogy barátim
 kéréséből, sőt kényszerítéséből,
 léptem ennek ki-bocsátására:
 nem tudta senki, nem-is látta
 ezte előtt. Mindazáltal, hogy
 e' csekély írásomat tellyességgel
 el ne rejcssem; indított nem a'
 haszontalan birnek kívánása,
 avagy a' tudósok közé- való
 számláltatásomnak reménsé-
 ge. mert a' hirt nem becsüllöm
 igen nagyra: azt pedig jó-ele-
 vemeg-vallom, hogy senki ná-
 lamnál a' tudósoktól távolb
 nem esett, akar-mely dologról
 kel-

AZ OLVÁSÓHOZ.

kellesték-is a' közönséges jóra
munkálkodni. a' kik mindaz-
által úgy hiszem meg-engedik
ez egyet, hogy kövessék őket:
mivel annál többet ugyan nem-
is cselekedhetem. Hogy azért
a' barátságos Olvasó meg-tud-
gya, mi okon nyúltam ujjokban
ez üßögében heverő munkám-
nak csin'osgatásához, és immár
ki-bocsátásához-is; nem titko-
lom-el tőle. Ertettem vólt, hog'
a' felső esztendőben sok és ne-
vezetes tudós emberek gyűl-
tek vólt öszve Désen, kik a' Sz.
Háromság-tagadók Vallását
meg-vizsgálnák, és nyilván-va-
lóvá tennék, kicsodák követik
azt egyenessen; és, kicsodák lap-
pangnak annak árnyékában,
élvén azonban a' Sidóknak te-
mér-

AZ OLVASOHOZ.

mérdek vakságában? hogy tudni-illik a' félek világosságra hozattatván, találtatnék mód benne, miképpen vezettethetnének a' féle tévelygők a' Jésus Christusnak idvességes ismeretire. 'En-is úgy nyúltam régē le-tett munkámhoz, s-úgy végeztem el-is, (a' menyire kötelesség-béli sok foglalatosságim engedték;) hogy azon Erdélyi Prosélyta Sidóknak megvilágosításábā, segíthessék valamit fáradságommal. Minden gyomroskodást itt igen eltávoztattam, tudván hogy az Isteni igazság (a' mint egyéb jó dolgok-is) távol jár a' szitkoktól. Semmit penig ebben nem állatok, semmit sem hamissítok, hanem egyedül csak az Isten Igéjé-

AZ OLVASOHOZ.

Igéből; és annak-is abból a
részéből, mellyet mind a' Ke-
resztyének, s mind a' Sidók
egyenlőszentséggel tisztelnek.
Egyebet e' munkámban ma-
gamnak a' fáratságnál nem-is
tulajdonitok: ki-menetelit i-
gazgassa a' Mennyei' Ur a' ma-
ga szent tiszteletire. Legy jó
egészségben; és kedvezz fárat-
ságomnak.

EPL

EPIGRAMMA

in Opusculum

Generosi & eruditione Clarif. Viri,

D. JOHANNIS LASKAI;

Regiam Christi dignitatem , ad-
versus Judaizantes fortissimè
defendentis.

SÆpe renascentem Lernæ truncaſſe
Draconem

Dicitur Alcides, Martis & Artis ope.
Perſeus horrendum caput abſcidiffe
Meduſæ ,

Divorum fertur conſilio & auxilio.
Herculeis manibus nuper **L A S C O V I U S**
Heros , (cet.

Hydram confecit: quod Panacæa do-
Gorgonis at veluti collum nunc Perſe-
us alter (riis.

Hoc ſcripto abſcindit viribus æthe-
Dicitur hinc Domitor meritò **L A S C O -**
V I U S eſſe

Monſtrorum , quæ fert mentis ama-
ra lues.

Steph. Ben-jamin Szilágyi

R. S. V. L. M. Q. appoſ.

JESUS

J E S U S K I R A L Y S A G A ;

Melynek idvefséges birodalma alá, hatható erősségekkel intettetnek, kíváltképpen az Erdélyi Profélyta Sidók.

E L S Ó R E S Z .

Ez Írásomnak alkalmatossága. Es két okai annak; Miért nem vészik-bé a' mostani Sidók a' Jésus Tudományát.

REgtül fogva, és sokat gondolkodtam arról, mi leheffen közelebbvaló oka, hogy a' Sidó nemzet e' Világ idvezítésére küldetett Messiásban nem hiszen. 'Es, mitül légyen az, hogy noha a' Sidók immár ennyi sok időnk-

A túl-

túl-fogva minden emberi segítségül meg-fosztattatván, e' széles földnek minden szegelyetiben gyalázat és csufság alá-vettettek, csak ez egy fő okért ki-vált-képpen, hogy az el-jött Messiast be nem vészik; mind-azáltal egygyűl-eggyig annyira meg-gyökerezet ő benne a' Sidó Vallás, hogy az semmiképpen ki nem vétettethetik az ő szivekből. Mert ez énné-kem csudálatosnak láczik: hogy őkeleitúl-fogva nagy szorgalmatossággal tanúlták az Isteni szent tudománt; és fő-képpen a' Messiásnak el-jövetelit, meg minek-előtte meg-jelennék, bizonyossan meg értették vólt a' Proféták tanításiból; mind-azáltal egyéb nemzetségek, kik azt annak-előtte csak hirrel sem hallották vólt, sok-kai könnyebben és örömesben bé-vették a' Messiás felől-való tudománt a' Sidóknál. Mikor azért

KIRALYSAGA. 3

ez előtt hét esztendőkkel az Európai Galatában nem kevés ideig mulatván, több Nemzetségeken kívül némely értelmes Sidókkal is társalkodnám; jutta eszemben egy tudósemler intése, melyben az ő hazájabéli e' széles világon szerte-szélllyel kereskedő kalmárokat arra serkenget, hogy a' Pó-gányokat és Sidókat, életeknek tisztraságával, jó magok-viseelésével, és a' Keresztyéni Vallás méltóságának meg-mutogatásával, igyekeznék a' Jépus Tudományának követésére hozni. Kihez képest, akartam én-is avagy csak meg-probálni, Mit vetnek kívált-képpen okúl a' mostani Sidók, hogy noha a' Messiás el-jövetele ez egész földön ily világosan hirdettetik; ők mind-azáltal még-is az ő elejeknek tévelygésében hevernek? Ugy-vagyon penig könnyen eszemben-vet-

Hugo-
nis Gro-
tii, de
Verit.
Relig.
Christi-
anæ.

tem vala azt hogy ők ebben mindenek felett forgattyák a' Móses Törvényit , és Istennek a' Megszabadító Messiás felől tett ígértit , mellyekről nem értnek helyessen, mint ez után meg-mutogatom. De én fok elmélkedésim után-is, két főb és bizonyosb okait találom-fel ez ő hihetetlenségeknek. *Először*, e' Népnek közönségeffen és eleitül-fogva az Istenhez-való , meg-általkodott , vak-merő hálá-adatlanságát. Mert hogy a' Sidóknak az 'Ægyiptomi fogság után, a' pufztában, az útban, és a' Canaán földére-való bemenetelben Isten ellen cselekedett fok hihetetlenségét, engedetlenségét és zúgolodását ne-is emlicsem ; Jósué halála után, mindgyárt a' Birák igazgatásának kezdetiben, az 'Urnak jó-eleve kiadott parancsolattya ellen, kedvénének a' meg-győzetett pogányok-

KIRALYSAGA. 5

nyoknak, és nem csak ki nem ű-
 zék őket a' szent földről, hanem
 azok közzül vévén magoknak
 feleségeket, lassan-lassan az ide-
 gen erkölcsökre fajúlnak, és a'
 bálványok tiszteletire vetemedé-
 nek. Így nagy hálá-adatlanul el-
 hagyák az Istent; kiért ők-is el-
 vettetének Istentül. és mindenek-
 Toton
 nek előtte Chúsánnak, az után bro Ju-
 Othonielnek, 'Eglonnak, Jábin- dicum.
 nak, a' Mádiánitáknak, Philistæ-
 usoknak és Ammonitáknak rab-
 ságában fok izben taszittattak I-
 stentül-való el-szakadásokért. A'
 Királyok idejében hasonlókép-
 pen végetlenül engedetlenkettek
 Isten ellen; kiért fok csapások u-
 tán, végre Oseás Királlyal együtt
 a' tiz Nemzetség örökké-való
 rabságot érdemle Istentül. Judá-
 cis.
 nak és Bénéiaminnak úgy-vagyon
 kólómböző sorsa vólt, és ők né-
 ha az igaz Istent követték, néha a'

bálványoknak áldoztak : kiért mind-azáltal Sedéchiás Királlyal együtt hetven esztendeig vettének a' Nabugodonozor fogságában. Látván azért a' magasságbéli 'Ur sokszori hálá-adatlanságát , nóha nem akar vala többé rajta meg-könyörülni, igazítván őket a' bálványokhoz; mindazáltal meg-valván a' nép vétkét, nem veté-el őket akkor vég-képpen, hanem ismét meg-adá néki egyszer meg-tagadott irgalmaságát, várván őket mind a' Messiás el-jöveteléig. Mivel penig a' Sidók, Istennek mind jó-téteményit szántalanszor vették; viszont a' mikor érkeztek rettenetessen meg-bűntetettek, mindazáltal soha meg nem jobbúltak , hanem eleitűlfogva ennyiszor vetemedtek a' bálványozásra, Istentűl ennyiszor szakadtak-el : majd nem csudálhattuk, ha a' Messiást-is bé nem vet-

vették; a' mely mindenek felett-
 való büntetése vólt Istennek a' Si-
 dókon. 'Ugy kell penig a' bünte-
 tésekről gondolkodnunk; hogy
 Isten nem csak a' hitetlen atyákat
 bünteti-meg a' gyakorlot vétkek-
 ért, hanem azoknak engedetlen
 fiaira-is által-származtattya azon
 büntetést. E' szerint, a' mi időnk-
 béli Sidóság-is az ő eleitől vett ke-
 mény hálá-adatlanságért tartatik
 e' fétéségben. igen méltán. mert
 ő sem más vétkekkel vétkezik most
 tulajdon-képpen, hanem a' mag-
 nak némi-némű közösülése által,
 azon vak-merőségben kötötte-
 meg magát, mellyért az ő elei ő-
 rókké-való el-vettetést érdemlet-
 tek Istentől. *Másik* okát a' mosta-
 ni Sidók hihetetlenségének, ő
 magokban találom-fel; a' temér-
 dek Tudatlanságot. Ezt a' mosta-
 ni Sidók az ő szüléjektől, azok
 vízfönt az ő elejektől, és így azok

következés-szerint, bizonyos talalmányok által színtén azoktúl vették, kik Esdrással a' Babylóniai fogságból ki-jöven, újab- újab talalmányokat toldoztak a' Móses törvényéhez. és ez e'-képpen történt. Hogy nóha az első Templom idejében számtalanszor vetemedtek a' Sidók a' pogány Isteni tiszteletre; de soha Szakadások, és a' Vallás felől-való versenyes és ellenkező értelmek ő közöttök nem vóltak. kinek ez vólt csálhatatlan oka: hogy a' Babylóniai fogság előtt, nem szűnt-meg ő közöttök az Isteni szózat. vóltak az 'Urtúl bocsáttatott Proféták, kik a' Népet ottan-ottan keményen meg-feddették, és rettentették: Kiknek minden közbenvetés nélkül, egy-általlyában, avagy engedniek kellett; avagy, mivel tévelygés és tudatlanság miatt veszedelmes értelmekben
nem

nem eshettek , szükség-képpen
vak-merőkké kellett lenniük , és
minden Isteni félelmet el-vetvén,
bálvány-imádásra kellett vete-
medniük. De a' fogság után, és az
utolsó Templom idejében, mind
ezek különben következtek.
Meg-szűnt Istennek az emberek-
kel látás avagy más mód által-va-
ló beszélgetése : nem vóltak a'
mennyei titkoknak tudói, kiknek
tellyes hitelek lehetett vólna. En-
nek-okáért a' szent Írásból vétél-
kedéseket és kérdéseket támasz-
tottak az emberek ; és mindent
szakarván vizsgálni, ki-fejtőzhetetlen
fejtésében keverték ó magokat.
Hozzá-járúl az-is : hogy az első
Templom idejében , a' Léviták
csak a' Tórvént olvassák
vala a' nép előtt; avagy ki-ki ma-
ga házánál-is olvasta. De az utól-
só idejében meg-szűnvén a' jó-
vendölések , Tanítók és Meste-
rek

rek támadtak; kik nem elégedvén meg a' törvények olvasásával, sok magyarázatokkal és helytelen vélekedésekkel földozták az Írásokat. 'Es így nem sok idő múlva kifiataloztak, és derekas nevedést vettek a' Sadducausoknak, Pharisæusoknak, Essæusoknak és több tévelygőknek kárhozatos szakadási. Végezere a' Thálmudistáknak végetlen írások miatt annyiban költ a' Sídók állapotja; hogy meg-vertvén a' Sz. Írásnak igazságát, Vallásoknak minden fundamentomát am-azoknak könyveiben helyhez tették: és elegyesleg, a' minek fundamentomnak kellene lenni magyarázattá, a' magyarázat fundamentommá lett ő nálók. 'Es immár most ez a' veszedelmes b dolog; hogy az ő magok gyermeki tudatlanságokat sem veszik-ezekben. Mert nóha minden bodogtalanságok, tellyességgel

KIRALYSAGA. 2

gel az Isten Törvényének nem értésében, és az el-jött Messiásnak meg-vetésében vagyon: ők mindazáltal el-hagyván a' derekassab dolgokat, csak az ő hazájokról, kezeiből ki-vett birodalmokról, és egyéb a' fele haszontalanságokról álmodoznak: mint-ha vala-kit azoknak bírása bódoggá, avagy nem bírása valóba nyavalyáfsá tenne.

MASODIK RESZ.

Tóldalékja a' felső Okoknak; mely a' temérdek Irégység.

ANnak-okájért a' Sidók, távol esvén az igazságtól az önnön Tanítójoknak tövisles és vezedelmes tévelygések miatt, félre-tették a' lelki jókról-való elmélkedést-is: csak a' testi szabádúlásról gondolkodnak; az ő elejeknek Isten előtt-való kedvessé-
gét

gét forgattyák; magoknak minden Nemzetségek felett magasztalt régi állapotokról álmodoznak. e' miatt iemmi-képpen magokat eszekben nem vehetik, és nem bocsátkozhatnak a' Kerésztyénekkal együtt a' Messiasnak szelid és alázatos országglása alá. ahoz biznak, hogy ők Istentől választott nemzetségnek, és Királyi Papságnak neveztetnek: nem hihetik-el, hogy az a' nagy kedveltség és méltóság ő túlók valaha el-vétettethetnék, és más idegenekre úgy ruháztathatnék, hogy el-vett országok helyett más pompás birodalmat ne nyerének Istentől. Kire nézve ez orraig sem ítélnék lenni magok kívül más választott népet. Irégylik azért halálos-képpen csak nevezet-it-is a' Kerésztyéneknél az Isten kegyelmének, és annak igaz tiszteletinek, és a' Messias által köz-

közlendő jókat egyedül csak ő magokra alittyák tartozni; szintén hasonló keménységgel, mint régen az ő elejek cselekedtek. Azok oly nagy gyűlóséggel viseltettek a' pogányokhoz, hogy azoktól ételekben, italokban, és lakó hajlékokban-is megakartak különböztetni: az idegen nemzetsegeket mint-egy sepredéket, kerülték, senkinek semmi becsületet nem tettek. Mert mire-való volt egyébre aza' végezés, mellyet Hircánus és 'Aristóbulus idejében végeztek vala, hogy *'Atkozott legyen, vala-ki ő közzülök fiát a' Görögök tudományában nevelné-fel?* Ez-is nyilván vagyon: hogy mikor am-az Istenes Ptolomæus Philadélphus 'Ægyiptomi Király, a' Móses és a' Proféták írást Görög nyelvre fordíttatta volna; a' Sidók azon-való bánatnyokat, bizonyos és külön-való bőjtölé-

gét forgattyák; magoknak minden Nemzetségek felett magasztalt régi állapotokról álmodoznak. e' miatt íemmi-képpen magokat ezekben nem vehetik, és nem bocsátkozhatnak a' Kerésztyénekkal együtt a' Messiásnak fzelid és alázatos országlaša alá. ahoz biznak, hogy ők Istentől választott nemzetségnek, és Királyi Papságnak neveztetnek: nem hihetik-el, hogy az a' nagy kedvesség és méltóság ő túlók vala-ha el-vétettethetnék, és más idegenekre úgy ruháztathatnék, hogy el-vett országok helyett más pompás birodalmat ne nyerének Istentől. Kire nézve ez oráig sem ítelnek lenni magok kívül más választott népet. Irégylik azért halálos-képpen csak nevezetít-is a' Kerésztyéneknél az Isten kegyelmének, és annak igaz tiszteletinek, és a' Messiás által köz-

közlendő jókat egyedül csak ő
magokra alittyák tartozni; szin-
tén hasonló keménységgel, mint
régén az ő elejek cselekedtek. A-
zok oly nagy gyűlöséggel visel-
tettek a' pogányokhoz, hogy a-
zoktól ételekben, italokban, és la- Tacit-
kó hajlékokban-is meg-akartak lib. v.
külömböztetni: az idegen nem- Hist.
zetségeket mint-egy sepredéke-
ket, kerülték, senkinek semmi
becsületet nem tettek. Mert mi-
re-való vólt egyébre aza' végezés,
mellyet Hircánus és 'Aristóbulus
idejében végeztek vala, hogy
'Atkozott legyen, vala-ki ő közzülök
fiát a' Görögök tudományában nevel-
né-fel? Ez-is nyilván vagyon:
hogy mikor am-az Istenes Ptol-
mæus Philadélphus 'Ægyiptomi
Király, a' Móses és a' Proféták írá-
sít Görög nyelvre fordíttatta vól-
na; a' Sidók azon-való bánattyó-
kat, bizonyos és külön-való bój-
B tölé-

tölésekkel mutatták-meg elzton-
dón-ként. tellyeséggel nem szen-
vedhetvén, hogy a' Proféták irási,
és az Isten felől-való igaz tudo-
mány több Nemzetségekkel-is
közöltesék. Azon gonofságtúl
vagyon, hogy a' mostani Sidók-is
irégylik a' Keresztyéneknek a'
Messiásnak igaz isméretit: kik'E-

Gen.25. faúval együtt még ma-is észik

Ű.33.34. a' lencsét, és sirattyák az el-vesztet

& 37.

Ű.40.

első-szülötséget. a' nagy és alá-va-
ló kolduságban-is kevélyked-
nek, és magokat nevezik Isten né-
pének; régi szent Vallásokat, és
elejeknek emlékezetes neveket
hányván-vetvén. egy szóval, sem-
miben mértékletességet nem tart-
nak; nem akarják észekben-venni,
hogy Isten sem időhöz, sem nem-
zetséghez nem kötötte az ő tisz-
teletit. és hogy, mi-képpen az el-
ső időkben egy-egy ház-népben;
az után az egy Sidó Nemzetség-
ben

K I R A L Y S A G A. 25

ben tartotta-meg igaz isméretit,
mind addig míg am-a' Nap fel-
teczett, mely a' Messiást e' széles
földnek kerekiségében tündököl-
tette: úgy attúl-fogva, az Isten-
nek fia, mindenekkel vala-kik
hittek, közlöttea' mennyei jó-té-
teményeket, mellyek az előtt so-
kaig csak egy népnek vóltak tu-
lajdoni.

H A R M A D I K R E S Z.

*Rövid mentségek a' Jéhus követőinek
a' Sidók előtt: és azoknak becsü-
letes ítéletek a' Sidók felől.*

E Zeket, és hasonló goromba-
ságokat, nem a' Sidók boszu-
ságára, nem-is magoktúl költik
a' Keresztyének; hanem tulajdon
a' szent Írásból vészik, és a' végre,
hogy né-talám a'-féléknek elő-
számolásával meg-is mértethet-
nék ó vélek, kicsodák vóltak az ó

elejek? és, kicsodák ők e' mái napon? A' régi Sidóknak nyilván

Cap. 20. szemekre hánnya 'Ezéchiél Proféta, hogy még 'Ægyiptomban-is

Ÿ. 8. &

23. Ÿ. 2. 3.

a' ki-jövetel előtt tisztelték a' pogány Isteneket. Jéroboám nem

csak az országot szakasztá-ketté,

hanem a' tiz Nemzetséget-is egészen az 'Ægyiptomi bálványozás-

1. Reg.

12. Ÿ. 29.

ra hajtá: és így az Istennek igaz tiszteletű csak Júdában és Béné-

minban marada-meg. Menyi panaszt olvafluk Istennek a' Profétáknál, kikben őket környül-me-

Passim.

téletlen szívűknek és fülűknek ne-

vezi? és hogy az Istent csak ajakkal és külső szinnel tisztelik,

szivekkel pedig felette igen távol

vadnak ő tüle? A' mostani Sidók-

ról magunk tehetünk bizony-

ságot. Ezek az önnön kebeleiben hordozván nyomorúságoknak

okát; mindazáltal még sem vészik azt eszékbe. és annyira nem akar-

nak

nak meg-világosíttatni, hogy ha Istennek vala-mely kegyelmessége őket egész Nemzetségül ujonnan bé-vinné-is a' Canaán földére, úgy itélem, nem változnának meg el-fordúlt erkölcsökben. Noha pedig ezek így vadnak; mindazáltal a' Keresztyének, csuda mely nagy-jó akarattal viseltetnek a' Sidókhoz, vala-hol el-csábúlt vak-merőségekkel azokat meg nem keményítették. Megvallyuk mi örömezt, hogy minden népekelőtt, és egyedül csak ők hivattattak vólt az igaz Isteni ismételre. őket tisztelte a' menyeyi 'Ur mindenek felett a' fok csuda-tételekkel : kik között annyi csudákat látunk, a' menyire lett dolgokat. Nagy fokaságú ellenségeket csak kevesen meg-verték: a' mélységes tengert és a' folyovizeket száraz lábbal nyomdófták: a' várasok kő-falai, minden

B3

embe-

Gen. 14.

7. 15. Ju.

7. 15. 22.

Exod.

14. 15. 22.

Jof. 2. 15.

17. & 6. 15.

23. & 10.

13.

emberi erő nélkül, ő előttök földig le romlottak. Az pedig mindeneknél nagyob, hogy a' Népnak igazgatója Jósué, egy szavával a' Napot-is meg-tartoztatta folyásában, egy egész nap estig. Mind ezek Istennek igen csudálatos és hatalmas dolgai, kikre nézve mi nem tartyuk a' Sidókat mint-egy áldozatul a' közönséges gyűléségre, a' mint ők el-hitték felőlünk. Sőt inkább ő nékiek tulajdonityuk azt-is a' Jéfusnak ama nagy követével; hog' ővék a' fiuváfogadás, ővék a' frigy-kötés, a' Törvények, az Isteni-tisztelet, az ígéretek. ővék a' Sz. Atyák, kiktől származott test szerint az emberek Idvessége. A' Sidóknak kőszónnyúk mi, hogy am-a' nagy és megbecsülhetetlen drága kéncs, a' Móses és a' Proféták írási, nekünk tisztán meg-tartattak: kiknek kezekben lévén a' szent Könyvek, nóha könnyen

Rom. 9.
v. 4.5.

nyen meg-cselekedhetik vala,
 hogy azokat a' tanú-bizonyságo-
 kat, mellyek az ó kábaságokat
 meg-fedhetnék, meg-veszteget-
 hettek, avagy ugyan ki-istóról-
 hettek volna. és a' kik, nóha a'
 pompás uralkodásból gyalázatos
 szolgálatra, és a' nagy gazdagság-
 ból szegénységre jutottak; mind-
 azáltal meg-tartották éppen, és
 fogyatkozás nélkül kezünkben
 szolgáltaták az egész Oo Testa-
 mētomot. ezt pedig nem-is egyéb
 tekintetből, sem a' Keresztyének
 Tanítóinak vigyázása miatt csele-
 kedték, (mert az egész régi Görög
 és Deák Doctörök között-is alig
 találunk többet kettőnél, kik a' Si-
 dó nyelvet értették volna :) ha-
 nem egyedül csak ahoz-való tö-
 kéletes szeretetből és kegyeség-
 ből. Az Egy Istennek tiszteleti-
 ben pedig oly álhatatosok voltak
 a' Sidók, hogy semmi erő, semmi

Præter
 Orige-
 nem &
 Jerony-
 mum.

hatalom őket attúl el nem vonhatta. Meg-győzték vala a' Rómaiak e' fzéles világnak nagyub és jób részét: és vala-hová az ő győződelmes fegyverek el-hatott, minden népek tellyes engedelmeiséggel fejet-hajtottak nékik. Az egy Sidó nemzet mére e' nagy hatalomnak ellene rúgodozni; kit semmi kegyetlenséggel reá nem vehetett, hogy a' Császároknak csak képeit-is bé-vegye. Cájus parancsolattyára, nem hogy az Isten Templomában engedték vólna az ő képét fel-emelni: de azelőtt a' Tybérius képét a' szent Várasban sem vették-bé. Ugy-annyira, hogy értvén azt ő felőlők am-a' pogány Tácitus, akarattya kívül-is csuda mely világossan és nyilván írja im-ezt a' Si-
ult.Hist. dók felől. *A' Sidók, ugy-mond, egyedül csak elméjekben, és Egy Istent hisznek. Pogányoknak tartyák kik az Isten*

Isten képét, romlandó eszkezekből, emberi ábrázatokban ki-formályaák. Am-a' nagy Istent mind örökké való-nak, s-mind változhatatlannak és halhatatlannak vállaák. Annak-oká-ért azoknak várasiban is, nem hogy Templomiban, semmi képek nincsenek. Evel sem a' Királyoknak nem hizel-kednek, sem a' Császárokat nem tisztelik. Végezetre, annyira nem tart-tyuk mi semminek a' Sidókat; hogy ellenben minden népek felett-való szentséget, és az Isten-hez kőzeleb járúlható méltósá-got tulajdonitunk ő nékiek.

NEGYEDIK RESZ.

Mit hittek a' régi Sidók a' Messiás fe-lől: és a' mostaniak mit várnak annak el-jöveteléből.

MIndazáltal külömbséget-té-fzünk a' Sidók Vallásában, az idők szerint. Es e' dologban

vagyon a' mit nyilván és bizonyonyoson állathatunk : vagyon a' mit homályosban. Mert a' Sidó hiveknek régi Gyülekezetiben-is, más-képpen kell gondolkodnunk a' Népnek fejeiről, a' szent Atyákról: más-képpen az egész Sokaságról. A' szent Atyák között is némellyek, sokkal világosban értettek a' Messiás felől. Mert a' nagy 'Abrahám az egész Oo Testamentom-béli hivek felett, legtöbbet hitt a' jövendő Messiásról: kinek hitit a' szent Lélek nevezetes és tekintetes emlékezetben-is hadta minden embereknél. Megvénhedett vala 'Abrahám, mikor Isten ő néki számlálhatatlan sokaságú maradékot, és hatalmas birodalmat ígért vala. mely ígértit Isten meg-akarván ismét ujítani, lehetetlennek ítélé azt 'Abrahám, nem lévén ő néki örökös a' következőkre. De másodszori

Gen. 13.
 16.

szori ígéretit halván az' Urnak, le-
 tévé minden kételkedését; és nem
 marada-meg csak e' világi nagy
 és méltóságos állapotokról-
 való gondolkodásokban, hanem a-
 zontúl vala-mi felségesb dolgok-
 ra emelé-fel szívét, és eszében-vé-
 vé, hogy ő vólna az, kinek ma-
 radékiból kellene a' Messiásnak
 származni. mely őbizodalmát *Hit-*
nek és Igaságnak nevezi az Irás. Ez Gen. 15.
v. 6.
 Messiás felől-
 való nagyságos Hit-
 ben vólt Jácób Pátriarcha: ki an- Gen. 49.
v. 10.
 nak el-jöveteliről tellyes lélekkel
 jóvendólt vala. Szent Jób-is ret- Cap. 19.
v. 25.
 tenetes próbáiban a' Messiás utól-
 fő el-jövetelivel, és nyomorusági-
 ból-
 való meg-szabadításával vi-
 gaztalta magát. Dávid Proféta Pfal. 110.
 ezen Messiásnak lelki birodalmá-
 ról, és örökké-
 való Papságáról
 nyilván jóvendólt: ki nóha idő-
 vel emberi testben születnék,
 mindazáltal ő néki-is teremtsé-

re és meg-váltására nézve Ura volna. 'Es a' több szent Atyákat-is ezek közzé számlállyuk ; nóha nem mindeniknek tulajdoníttyuk a' Messiásnak ily világos ifjúságát. Ezeknek Hitiről bizonyos a' mit mondtam. De a' régi Sidó hiveknek sokasága felől fokkal nehezebb meg-mutatnunk; Mit hittek a' Messiás el-jöveteliről? Mert úgy-vagyon, hitte azt közönségesen a' Sidó kótség, hogy az Istennek hatalma, nagy és csudálatos dolgokat cselekedhetik: hogy igazak az ő ígéreti: hogy őtet nem külső színből, hanem lélekből kell tisztelni: és ezekhez hasonló dolgokat. A'penig homályosab; Micsoda értelemben voltak a' Messiás felől? Mindazáltal nyilván vallyák a' Kereszttyének, hogy a' Sidóságbéli hívó kótség-is tudta és hitte a' jövőendő Messiást. *Előszór az Oo és Uy Testa-*

Testamentom-béli ígéreteknek
 egyenlőségéből. Mert semmi
 nagyub nem ígértetett az 'Uly Te-
 stamentomban azoknál, a' mel-
 lyek az Oo Testamentomban
 ígértettek vólt. 'Es az Isten nem
 elégedett-meg azzal, hogy Jósué
 által bé-vitte a' népet a' Canaán
 földére; hanem annak idő-szerint
 való bodogsága alatt, éltette őtet
 am-a' mennyei nyugodalomnak
 reménységével-is, mellyet am-az
 igaz Jósué, az az, a' Messiás által
 csálhatatlanul vártanak. *Annak-
 felette*, vallyon am-a' Samaritána
 Afzony, ki Jéfussal beszél vala a'
 kutnál, honnat mondhatta im-
 ezeket: *Tudom hogy el-jő a' Messiás,*
ki mondatik Christusnak? kétség
 nélkül az embereknek eleitől-
 fogva bé-vett közönséges értel-
 mekből tudta azt. Ha azért a' Sa-
 maritánusok, kik még Jéroboám
 idejében el-szakadtak vala Júdá-
 C túl,

túl, tudták a' Messiásnak el-jövetelét: menyivel inkább bizonyosab volt abba Júda Nemzetsége, úgy mint a' kiből származni-is kell vala a' Messiásnak? Immár a' mi nézia' mi időnk-béli Sidókat, ezek méltók szánakozásra. Mert jól lehet olvasás a' Messiás felől-való világos tanú-bizonyságokat, de csak olvasás. azoknak Szent és idvességes értelmet meg sem tekintik, nem-is keresik. 'Almadoznak inkább, és a' Messiás el-jövetelét csak a' végre remélik, hogy a' szent földet nagy hatalommal elfoglallya; a' Sidóknak régen lerontatott várasit, és nevezet szerint Jerusálemet fel-épicse, és azokat ujonnan meg-szentellye. 'Es hogy, a' mely hat várasokat Isten azoknak oltalmára rendelt vala, kik vala-kit tudatlanságból öltek meg, el-jövén a' Messiás helyére-állassa, és azok mellé ismét három

várat rendellyen: kire Mósesnek
am-a' mondását nevetségessen
csigázzák, *Mikor* úgy-mond a' ti
Uratok Istenetek mesze ki-terjeszten- Deut. 19
di a' ti hatalmatokat. De mindenek 8. 2.

felett az 'Ezéchiél profétiajának
utolsó részén akadoznak. el-hit-
ték abból bizonyoson, hogy el-
jövén a' Messiás, és e' földnek
minden határra ki-terjedett Si-
dókat őszve-gyűjtván, a' két első
Templom formájára, más har-
madik Házat épít Istennek Jéru-
sálemben. Ez, úgy-vagyon, oly
titkos, oly el-rejtett értelmű Pro-
fétia, hogy annak szórol-szóra-
való értelmét, alig vólt a' kieszé-
ben-vehette vólna: de közönsé-
gesen, és a' jóvendőlésnek való-
ságszerint, mi kik a' Messiás or-
szágglása alatt születtünk, el-hit-
tük, hogy abban Isten a' Messiás
által jóvendőben állatandó lelki
közönséges-társaságnak, és A-

nyafzentegyháznak formájáról
fzöllott a' Prófeta által. 'Ugy-is
vagyon a' dolog. Mert a' ki 'Ezé-
chielnél a' földnek négy részre-
való osztatását jól meg-tekinti,
meg-tapasztallya, hogy tellyef-
séggel különböz attúl, a' mellyet
rész-szerint Móses, rész-szerint
Jósuév vitt vala végben az első el-
osztáskor. Kiből nyilván lehetne
a' Sidóknál; mind, hogy el kellett
romolni az ő külső társaságok-
nak, úgy-mint a' mely csak ábrá-
zolója vólt a' jób reménségnek;
f-mind hogy a' Messiásban min-
deneknek meg kellett ujittatni.
Ne-is gondolkodgyanak tovább
más szemmel látható, kézzel ta-
pasztalható Templom építése fe-
lől. Tudgyák-meg inkább, hogy
nintsen Istennek kedve az ő idő-
szerint-való állapotoknak he-
lyére-állatásához: kinek vilagos
bizonyossága az-is; hogy vala-me-
nyi-

nyíízer a' Sidók, a' másik Templom le-rontása után úy Templo-
mot akartak építeni, mindenkor
meg-gátoltattak. és a' mikitsiny
hatalmat Titus nálok hagyott va-
la, attul-is tellyefséggel meg-fosz-
totta őket 'Adriánus Császár, és
a' szent Váraft-is más formára é-
píttette: kinek mind törvényít,
f-mind Sidókból álló lakosít, és
régi nevezetít-is meg-változtatta.
Vadnak tób álmodozások-is, ki-
ket a' Sidók a' Messiás el-jövede-
liből várnak: úgy-mint; Hogy az,
ezer esztendeig uralkodik testben
e' földön: hogy a' pogányokat a'
Móses törvénye alá veti: hogy a'
Sidók minden nemzetségeken
uralkodnak: három száz, avagy
négy száz esztendei időket élnek:
és hogy az egész emberi nemzet-
ségben léfzen arany idő, és édes-
séges békeség. Hogy ezek után
következik az utolsó ítélet, mely-

ben a' Messiás a' Sidó nép ellenségét örökké-való gyötrelmekben taszítja; az óvéinek pedig megmaradandó jókat ajándékozik. Mellyekről, mivel azok csak emberi okoskodásnak kábasági, és a régi Pharisæusok találmányiból vétetett agyaskodások, nem méltó többet szólnunk.

E Ö T Ö D I K R E S Z.

Világosan szólok arról: Mitsoda állapotok legyen most a' Sidóknak a' Messiás el-jöveteli után? és, mi okért tartatnak e' gyalázatos nyomorúságokban?

ES az Isten így engedte a' Sidókat mind e' mai napig a' tévelygéseknek sötétségében heverni. kinek bizonyosab okáról akarván szólani, szükség hogy egy-kevelsék a' régi Sidók állapotában-is békincsünk. Mindenek-

deneknek előtte azért, meg-igér-
te vala Isten Móses által a' Sidók-
nak a' Canaán földének bodog
birodalmát mind addig, míg az ő
törvényinek útain járnának. el-
lenben, ha az ő parantsolatitúl el-
távoznának, szám-ki-vetéssel és
egyéb nyomorúságokkal fenye-
gette őket. Mindazáltal, ha mi-
kor fanyargattatnának, és bűnő-
ket meg-bánván meg-térnének
az engedelmességre, azt-is meg-
igérte vólt, hogy meg-könyörül
rajtok, és ha e' Világnac utolsó
határra üzettetnek-is szám-ki-
vetésre, de egyben-gyűjti és vissza-
hozza őket Pálæstinában. Sok iz-
ben meg-is tellyesítette ezeket
Isten mind ígéretiben, s-mind fe-
nyegetésében. Mert mikor a' nép
magát útalatos vétkekkel meg-
fertőztetvén, a' Molochnak szerte
széllyel áldozta gyermekit; a' pa-
ráznaságot csak semminek-tar-

Deu. 30.

Ű. 2. 3. 4.

s.

Nehe. 1.

Ű. 9. &

passim.

totta; az özvegyeket és árvákat nyomorgatta; ártatlan vért ontott; és több sok gonofságokat cselekedett, mint a' Profétáknak kemény feddőzésiből meg-teczik: úgy-vagyon szám-ki-vettetett a' nép, de egyfzer sem tovább hetven esztendőknél. Akkor-is penig nem szűnt-meg Isten őket a' Proféták által vigasztalni a' szabadulásnak reménségével, meg-jelentvén nekik annak idejét-is. Annak-felette, becsültették a' fog-ságban a' Királyoktul-is. és 'Ægyptomban oly nagy hitelek vólt hogy egész Tartományoknak, és hadakozó seregeknek tétettek Gond-viselőivé. Ptolomæus a' Lágus fia, vévén-eszében, a' Sidók ferénységét és hivségét, egész Cy-rénét és Lybiát azoknak őrizése alá bizta. Philadelphus Király annyira kedvellette őket, hogy az ő Törvényt és szentséges rend-tar-

tartásit Górog nyelvre fordította, és mindenekkel közlőtte. Mésopotámiában erős és hatalmas városokat birtak. Közönségesen pedig, e' széles világnak minden határin lakó Sidóknak meg-engettetett, hogy az ő Isteni Tiszteleteknek ki-szolgáltatására, és a' Templomszükségére, számlálhatatlan kénccset küldhettenek esztendőn-ként Jérusálemben. Több fok szabadságok-is vőlt minden nemzetségeknél. De most, minek-utánna egyszer hazájokból ki-űzettek, vég-nélkülvaló szám-ki-vetésben, és gyalázatban vadnak. Istentől rellyességgel meg-vették; soha egy Proféta sem jó hozzájuk; senki meg-szabadulásokról nem jóvendől; az ő mesteri, a' kábaságnak lelkétől viseltetvén, szó-fia befzédekre, és nevetséges találmányokra vetemedtek, és egyedül a'
ma-

magok álmodozását követik. Az embereknél-is tellyes gyűlöségben forognak. Mert mingyárt a' Jéhusnak meg-feszítése után, Cájus Császártúl rettenetessen nyomorgattattak. Annak-utánna csak száz esztendőök alatt kétszer, először Titustúl, másodszor 'Adriánustúl tellyesféggel el-töröltettek. ma-is napon-ként fanyargattatnak; annyira hogy valóba szájakba maradott az izi, a' mit ők nagy dühósséggel kiáltnak vala: *Az ó zére legyen mi rajtunk, és a' mi maradékinkon.* Immár azért, nóha a' Sidók ennyi veszedelmekben, ennyi romlásokban és gyalázatokban forognak; semindazáltal sem a' hamis Isteneket nem tisztelik, mint régen; sem egymás vérét ki nem ontják, sem paráznasággal nem vádoltatnak: az Istent pedig szüntelen-való könnyörgéseckel, bőjtöléseckel igyekezik

kezik meg-engesztelni: Micsoda lehet az oka, hog' immár több ezer és öt száz esztendejénél, mi-ólta hazájokból ki-űzöttetek, a' Templomtól meg-fosztattak, Oltárok mincsen, és ha mikor Templomot akarnak-is építeni, mindenkor meg-gátoltatnak, és Istentúl soha meg nem halgattatnak? Mi bizonytal tudgyuk, s- szükség nélkül-is mi túlunk el-hinni; hogy ennek oka az ő meg-általkodott vak-merőségek, mellyel az el-jött Messiást meg-vetik, és abban nem hisznek. Mert nyilván vagyon; hogy a' Proféták jóvendőlése szerint, a' Messiásnak el-jöveteliben, és Jérusálemnek le-rontatásában, meg-szúnt és el-temettetett a' Sidóknak minden reménségek. 'Es hogy akkor kellett a' Messiás gyülekezetinek virágozni, nevedni és öregbedni, mikor a' Sidók nyomorúsági sokasultak, és azok-

zoknak minden hatalmokat tellyességgel el-vétetett. Rövid szóval: a' Messiás el-jövetelinek bizonságára, ki kellett a' Sidóknak az ő hazájokból gyomláztatni, és abban a' keresztyéneknek kellett plántáltatni.

H A T O D I K R E S Z.

*Méltóságosb a' Keresztyének Vallása
a' Sidókénál: akar szerzőjét nézzed
annak s-akar Követőit.*

ANnak-okáért ha a' Sidók a' Messiásban ígért mennyei jókban részessek akarnak lenni; és ha, mind az idő-fzerint, s- mind az örökké-való nyomoruságokból kívánnak meg-szabadulni: egy az út, mellyen arra kell jutni-jok; a' Messiásban-való Hit: egy a' tárfaság, a' mellyen kívül nincsen igaz Hit; a' Keresztyéneknek serege. Ebben vitézkedgyenek; ez Messiás Hadnagyot kövessék: és felre-tévén

tévé a' hszontalan árnyékokat,
ragazkodgyanak a' dolognak va-
lóságához. Ha pedig a' Messiás-
ról-való tudománt nem értik,
könnyen végére mehetnek, csak
olvasák az önnön kezekben lévő
Oo Testamentomnak szent bi-
zonságit: kikben a' Profeták köz-
zül némelylek a' Messiásnak csu-
dálatos fogontatásáról, születef-
ről, annyának szüzességéről, nem-
zetségéről és hazájáról: némel-
lyek sok csuda cselekedetiről, kén-
szervedéséről, fel-támadásáról,
menyben-meneteliről, régen ez
előtt jóvendót-mondottak. Ne-
is itellyenek úgy mi felőlünk,
mint-ha csak vala-mi bizontalan
és héjában-való reménsséggel en-
gednők magunkat meg-csalatrat-
ni a' Messiasban. mert sokkal kü-
lőmben vagyon a' dolog. Eshogy
a' keresztyének bizodalmanak, a'
Sidók reménssége felett-való mel-

Esa. 7. 7

14. Mic.

1. 2.

Zach. 6.

7. 12.

& 9. v. 9.

Dan. 2. 7

44. Psal.

16. 7. 10.

& 22. 7.

7 & seq.

& 47.

7. 6.

Jer. 23.

7. 5.

Esa. 53.

tóságát el-hihessék, vizsgállyák-
meg csendessen im-e' dolgokat.
Először-is vessék egyben a' keresz-
tyének és Sidók Vallásinak Szer-
zőit. Meg-vallyuk mi, hogy Mó-
ses nagy és szent ember vólt, a
szent Népnek fő Igazgatója, Isten-
nek baráttya: mindazáltal nem
vólt üres a' vétkektől. mert mind
az 'Ægyiptomi Királyhoz-való
követséget fok tusakodás után
vette-fel; s-mindaz Istennek igé-
retiben a' kő-sziklából adandó
viz felől, kétséges vólt. Azokban
a' jókban pedig, melyeket az ővéi-
nek ígért, igen kevelsé részesült:
fzúntelen-való pártolkodásfokat
fzenvedvén a' pusztában, ugyan
bésem mehetett a' Caanán földé-
re, mint ezt a' Sidók-is meg-val-
lyák. De a' Jesus felől nyilván ír-
ják és hiszik az ővéi, hogy min-
den vétek nélkül-való; egyebek-
től-is pedig semmi vétekekkel igaz
tanú

tanú-bizonságok által nem vádoltathatott. A' mennyei követ-
séget e' földiekhez maga szabad-
akarattyából viselte: tellyes élete
merő szelidség vólt: a' boszusá-
gokat és kinokat békeségeffen
szenvedte: mindeneket, még el-
lenségit-is igen szerette; mellyet
meg-mutatott, mikor azokért
imátkozott, kik őtet fel-feszítették.
A' mi penig igen bizonyos, e'
Vallásnak méltósága ebből-is
meg-teczik: hogy vala-mit ennek
Tanítója másoknak parancsolt,
ő maga-is bé-tellyesítette; és va-
la-mit ígért, immár ő maga el-
vette. 'Es a' mi nagyub minde-
neknél, vala-mint maga felől (el-
távozván az ővéitől) meg-ígérte
vala, meg-ajándékozá követőit
mind a' külömböző nyelveknek
tudásával, s-mind egyéb csudála-
tos jókkal. Mellyek igen nyilván
meg-mutattyák: hogy sem ígé-

retinek igazságáról, sem azoknak
 bé-teltyesítésére-való hatalmáról
 kételkedni sem szabad. Mivel pe-
 nig a' Sidók ennyire ragaszkod-
 nak az emberi elmélkedésekhez,
 látsák-meg mit ír Jéhus felől José-
 phus. Ez nóha nemzetéhez felet-
 téb-való szerezetettül viseltetvén,
 gyakorta el-távozik az igazságtól;
 mindazáltal nem neheztelli a' Jé-
 husi csuda dolgoknak cselekedő-
 jének, és igaz Tanítónak nevezni.
 sőt nyilván Christusnak, az az Mes-
 siásnak mondgya őtet, és tudgya,
 hogy annak kereszt-fán-való ha-
 lála, fel-támadása, és sok csudái
 meg-jövendőltettek vólt a' Pro-
 féták által. Továbbá bizonságot-
 téstzen róla; hogy fokban mind a'
 Pogányok, s-mind a' Sidók köz-
 zúl kiket az ő tudományára haj-
 tott vala, nem szűntek-meg őtet
 szerezni: és hogy annak nevezeti
 mindenkor fen-maradott az ő kö-
 vető-

lib. 18.

Ant.

cap. 4.

KIRALYSÁGA. 41

vetőin. Annak-felette, a' kin csudálkozhatunk, mikor am-a' pogány fejedelem Tibérius megértette volna Pilátustól a' Jésusnak sok csuda-tételit, és a' mit fel-támadása felől egész Sidó Országban hirdetnek vala; és hogy immár sokan Isten gyanánt-is tartának őtet: az Istenek közzé akarta a' Jéstust iratni. mely ő ítéletit úgy-vagyon nem javallotta a' Római Tanács; mindazáltal ő abban ugyan meg-maradott. És nyilván-vagyon, hogy Alexánder Severus Imperátor több szentek közzül a' CHRISTUS képét-is az Istenek közzé helyhez-tette: és hogy Templomot-is akart annak tiszteletire szentelni. kiról hogy Adrianus Császár-is gondolkodott, az ő ideje-beli históriák bizonyittyák. Nóha pedig a' Jésus felől-való tudománynak erőssítésére semmi-képpen nem szüksé-

ges az emberek javallása avagy
dicsireti: mindazáltal a' Sidók hi-
hetetlenségének meg-czáfolására
nem keveset használ, úgy-mint a'
kik a' tündöklő világosságban-is
vakoskodnak. *Másodszor*, fordí-
csák szemeiket a' Sidók a' Keresz-
tyéni Vallásnak első Tanítóira, és
Tanulóira. Láttuk nyilván, hogy
az emberek nagy részre a' hatal-
mas, pompás, és fényes méltósá-
gokat szokták csudálni, és követ-
ni: és vala-mi szelid és alázatos,
könnyen meg-vetik, sőt ugyan el-
is kerülük. A' kik pedig először a'
Keresztyéni Vallást tanították, né-
csak minden hatalom és pompa
nélkül-valók; hanem alá-való
halászok, takácsok, vámosok, és
egyéb meg-vettetett állapot-béli
emberek voltak: Mindazáltal an-
nyira nem vólt házontalan az ő
fáradságok; hogy csak harmincz
esztendők alatt-is, nem csak az
egész

egész Római birodalomban, ha-
nem szintén Párthiában, és e' föld-
nek utolsó részében Indiában-
is be-véteztett az ő tudományok.
Es nóha annak-utánna az első há-
rom száz esztendőben, sok I-
stentelen Porphyriusok és hittúl-
szakatt Juliánusok akarták az ő
írásokat el-óltani, avagy únalom-
ban hozni: mindazáltal semmi
úton módon azoknak munkál-
kodását meg nem gátolhatták.
úgy hogy, még minek-előtte a'
Nagy Constantinus Császár be-
vette volna a' Keresztyéni Vallást;
az előtt e' széles világnak nagyob-
b része követte a' Jésus tudományát.
Továbbá, mit itélnek a' Sidók fe-
lőle: hol-otta a' Keresztyéni Vallás-
nak első Tanitói, ő magok-is
minden világi javokat el-hagy-
ván, meg-vetvén minden gaz-
dagságot, a' keresztfának kin-
nyait fel-vették, sok és keserves

gyötrelmeket, nem különben
mint-ha mások testében óltóztak
vólna, el-szenvedtek; és soha sem
édesgető szókkal, sem a' kőtség-
nek avagy Magistrátusoknak fe-
nyyegetésivel a' Jéhus vallásátul el
nem vonattathattak: mondom,
mit ítélnék egyebet felőle, hanem
hogy e'-féle viadalokat vala-mi
nagy és bőséges jutalmaknak re-
ménsége alatt vették-fel? Azok
penig a' jutalmak kétség nélkül
nem e' földi jóknak hafzontalan
árnyéki, hanem más állandó bo-
dogságnak édesfégi voltak. Im-
már ha a' Keresztyének között,
Vallásokért márttyromságot szen-
vedett sokaságról szólunk; úgy
itélem, csak egy tartományban-
is sokkal többet találunk, kik a'
Keresztyéni valásért halált szen-
vedtek, hogy-sem-mint egész Ma-
nasses túl-fogva am-az Istentelen
'Antiochus ideéig vala-ha a' Sidók
szám-

számlálhatnak. 'Es ebben ez a' csudálatos dolog: hogy a' Kereszt-tyének között nagy részre azok vették-fel a' gyótrelmeket a' Jésus Vallásáért, kik a' köz népben-is aláb-valóknak tartattak: és a' ki-
ket, sem a' nagyra vágyódás, sem ez élet után követhető nevezetes hirnek kívánása nem viselhetett. Es nóha nagy fokban, csak vala-mi külső tettetéssel-is, úgy-mint a' temjénnek az áldozatra gerjesztet tűzben-való bé-vetésével, el-ke-
rülhetik vala a' rettenetes kinokat mindazáltal kéfzebbek voltak a-
zoknak el-fzenvedésére, hogy-
sem-mint a' bé-vett tudománynak meg-tagadására. Kinek egyéb o-
kát senki nem-is gondolhattya, hanem az igazságnak világosságát, és az Istennek Lelkét: mely azok-
ban emberi erő felett-való álha-
tatóságot nemzett. Am-a' vér-
szopó Néróknak, Domitiánusok-
nak,

nak, Trájánusoknak, Déciusoknak, Dioclétianusoknak, és minden egyéb Istenteleneknek kegyetlensége sem vihette-végben, hogy a' Jésusnak egy-ügyű tudományát csak meg-is gátolhassák, nem hogy el-olthassák. Sőt csudálljad; hogy a' fok büntetések, javoktúl-való meg-fosztatás, szám ki-vetések: a' kereszt-fák, tűzek, tagoknak csonkítási, és egyéb rettenetes kinok alatt, sokkal nagyub elő-menetele vólt a' Keresztyéni Vallásnak, mint a' békeségben. Látván azért a' Sidók, hogy az Istennek Anya-szent-egyháza, ó kivülők egyéb nemzetségek kö-zött eleitül-fogva ily nagy és tekintetes nevedéssel virágzott: és hogy Isten e'-féle nevezetes dolgokban, minden emberi vélekedések felett szokott változásokat tenni: ne ítéllyék tovább lehehetetlennek, hogy a' mennyei tudomány-

málynak világossága más nemzetiségeknek-istündökölnék. hadgyák-el inkább vak-merő tévelygéseket, és ne neheztelleyenek a' Keresztyénekkel eggjűtt a' Jéhus táborában bé-jöni, hogy annak országlása alatt juthassanak am-a' régen meg-igért 'Evangéliomnak kedves isméréti.

HETEDIK RESZ.

Nem úgy a' Keresztyének Vallása: és tulajdon-képpen nem-is más a' régi szent Atyák Vallásátúl.

DE hogy immár a' Sidókhoz közeleb járúlyak, és őket tulajdon a' magokeleinek Vallásából győzzem-meg; bizonyossá-tészem abban őket, hogy a' Keresztyének Vallása nem úgy, nem-is egyéb a' régi Sidó hivek Vallásánál: de csak rövideden. Ugy-vagyon, a' Keresztyének nevezeti

vezeti fok időkkal kezdetett a' szent Atyák után; és világosban a' Római birodalomnak kezdetiben, Augustus Császár idejében nyilatkozótt-ki e' széles világnak: mindazáltal ha a' Keresztyének életének, és magok-viselésének módgyát jól meg-vizsgállyák, e-szekben-vefzik nyilván, hogy a' Keresztyénség szintén az emberi nemzetségnek teremtetésülfogva-való. Mert, hogy a' Viz-özön előtt a' természetnek értelme által Egy Istent hittek és vallottak a' szent Atyák; abban semmit a' Keresztyénektől nem különböztek. Semmit azoka' testi Környűl-metélkedés felől idvességekre nem hittek; a' mi-képpen mi sem. a' szombatot meg nem szentelték; a' mi-képpen mi sem. az étkekben és napokban, kiket az után Móses parantsola meg-tartani, semmi külömbséget nem

nem ítéltek; mellyeket a' Keresz-
tyének sem tartnak-meg. A' Noé
bonokája pedig a' Nagy' Abrahám,
kitül vett eredetekkel ennyire
kerkednek a' Sidók, szintén azon
formán igazúlt-meg régen Isten Gen.15.
előtt; mint ma a' Keresztyének. §.6.

Es hogy ebben a' Sidók vala-mit
ne tulajdonicsanak a' parancsola-
toknak, mint-ha nem 'Euangelio-
mi Hit által igazúlt volna meg:
a' tanú-bizonságot Isten Abra-
hám felől a' Kőnyúl-metélke-
désnek ki-adása előtt tette. nem-is
egyebért pedig, hanem hogy
Itharé halála után meg-jelenvén Gen.11.
ő néki Háránban, hitt vala az I- §.35.

Isten ígéretinek, melyben fogadta
wala, hogy ő benne e' földnek min-
den nemzetségi meg-áldatnának.
Ez áldást pedig nem annyira a'
testiekben, mint a' lelkiekben
szarmasztatta Isten az 'Abrahám
maradékira; úgy-mint a' kik hi-

E vők

vők lennének abban az Isten Be-
 szédeben, kiért 'Abrahám meg-
 igazítottott Isten előtt: a' mi-kép-
 pen ma-is egyedül csak ezért iga-
 zittatnak-meg minden Keresz-
 tyének. Innen vagy; hogy meg-
 újítván Isten 'Abrahámmal a'
 Gen. 17. frigy-kötést, mindeneknek At-
 tyának nevezte őtet, vala-kik ő
 vele együtt hit által akarnának
 az ígért áldásokban részesülni.
 Nyilván vagy; azért; hogy ez
 Isteni tisztelet, mely a' Messiás el-
 jöveteli után kezdett mindenek-
 nek világosban hirdettetni, és a'
 mellyel ma a' Keresztyének az
 Istent tisztelik; az 'Abrahám ide-
 je-béli szent emberektől vétetett.
 és hogy ez, minden Vallásoknál
 vala-mellyek voltak, léznek, a-
 vagy gondoltathatnak, elsőb és
 régib. Ne-is akadályoskodgyanak
 a' Sidók a' Keresztyénségnek ne-
 vezetn. Mert Keresztyénnek mő-
 datni

KIRALYSAGA. 51

adati nem egyéb: hanem oly embernek lenni, ki a' Christus tudománya és ismérleti által, szívének igazságával, életének mértékletességével, jóságos-cselekedetiben-való álhatatosságával, és Istentől való kegyességének vallás-tételével tündöklik. Ezekben pedig szintén úgy igyekeztek a' régi sz. Atyák-is, mint a' máj Keresztyének. 'Es végezetre, mit csudálkoznak e' nevezeten a' Sidók, hol-ott még am-az' Euangelium-hirdető ^{Esa. 62.} Proféta-is örvendezett lelkében ^{7. 4. 6. & 66. 7. 8.} 'Nevezetnek? örült rajta, hogy ^{9. &} a' Sidók a' pogányokkal nem csak ^{segg,} egy Országlás alá vettetének; de még nevezetekben sem különböztetének-meg egy-mástól?

NYOLCZADIK RESZ

El-jött az a' Messiás, kiben a' régi szent Atyák hittek, és a' kiról sok izben jóvendöltek a' Proféták, és

*az, nem más, hanem a' J E S U S,
kit a' Keresztyének imádnak.*

Ugy-vagyon pedig, fokrend-
béli Szabadítók ígértettek I-
stentúl a' Sidóknak, kik által ők
nagy jókat vettek, és gyakorta
meg-is szabadítottak ellensége-
tül. de Egy az, ki a' többinél fok-
kal méltóságosb és fellyeb-való:
és jól-lehet közönségesen min-
deniknek, de csak Egynek tula-
donittatik felségesben a' Messiás-
nak-is nevezeti, kire egyedül mu-
tatnak a' Proféták irási-is. Emle-
kezetes a' Vén Jácób jóvendölése,
és a' mit Bálám profétált vala a'
Messiás felől. Nincsen-is erről
semmi egyéb közben-vetésünk a'
Sidókkal, hanem hogy mi a' Mes-
siás el-jövetelit állatnyuk: ők vár-
ják. Mely vizsgálkodást; minek-u-
tánna arról szólok, hogy az a'
Messiás kit a' Keresztyének valla-
nak, nem más, hanem a' J E S U S,
a' Szűz

Gen. 49.

Ű. 10.

Num.

24. Ű. 17.

a' Szűz Máriának fia; az Oo Testa-
mentomnak világos bizonsági-
val le-fzállitok, és el-rontok a'
következendő Részekben. *Első*
erőtséget arra, hogy az el-jött
Messiás tulajdon a' Jésus, vészek
az ő tudományának félben-fza-
kadás nélkül-való állandóságá-
ból, es mesze ki-terjedéséből.
Mert a' mi a' Sidókat nézi, úgy-
vagyon mesze ki-terjedett nem-
zetség; de csak egy nemzetség: és
az ő Vallások-is semmi nevezetes
nevekedést nem vett a' Messiás el-
jövetele után. Sőt ezt meg-kell val-
lani a' Sidóknak; hogy még az ő
Törvények-is fokkal inkább a' Ke-
resztyének által nyilatkozott-ki,
hogy-sem-mint ő magok által. A'
Mahomet Vallása, e' földnek elég
fok határra hatott ki: de ott nem
csak ő maga találtatik, hanem ele-
gyesleg a' Keresztyéni Vallással.
és nevezhetnék fok helyeket kik-

tot-útvén a' Sidók'Adriánus Császár elien-is ; hogy az ő Hadnagyk nagyub bátorságra indithatná a' bolond fokaşágot, Messiásnak nevezé magát : és nagy vak-merőşéggel magára voná Bálamnak am-a' jővendőlését : *Csillag származik Jácóbból.* kire nézve *Bárcochábnak*-is nevezteték; az az, *Csillag fiának.* De meg-lakola ezért e' csalard Messiás. mert maga-is meg-őleték'Adriánus Császártúl: a'Sidókban penig többen vágatának-le őt száz ezernél e'pártolkodásért. Kiben csudálhattyuk az Istennek tanácsát. Mert nóha a'Sidóknak mind a'Messiás el-jövetelinek idejét, s- mind ez ő végső romlásokat az előtt 670. esztendőkkel Daniel által meg-jelentetevőlt, és immár mindenik bé-istellyesedett vala : mindazáltal nem szűntek-meg Isten és az emberek ellen rúgodozni : nem emel-

melhették-fel soha elméjeket a'
 mennyei bodogságra, hanem
 mindenkor csak e' világi jó-sze-
 rencsés állapotokon akadoztak,
 és azoknak bírásának reménsége
 alatt pártalkodtak a' birodalmak
 ellen. Kire nézve 'Adriánus-is, a'
 Sidóknak örökké-való gyalázat-
 tyokra, ki-üzvén őket Jerusálem-
 ből, a' Várasnak elébbi nevét-is
 meg-változtatá; és Bethlehem fe-
 lől-való kapuja előtt, egy már-
 vány kőből csinált dísznőt emel-
 tete-fel. a' melly gyűlöletes ál-
 latnak tekintélése által intettet-
 nének a' Római birodalomnak
 meg-becsüllésére: és egyszer s-
 mind azt-is vennék-eszékben,
 hogy nem jőne több Messiás ő kő-
 zikben, ki a' Várust, és a' Népet
 elébbi szabadságára és méltósá-
 gára vissza hozná. Immár pedig,
 úgy-vagyon a' Jést-is meg-ólték
 vala a' Sidók, de minden ő remén-
 ségek

ségek kívül fel-támadván a' halálból, nem csak Neve maradt meg ez ideig az ő Követőin, hanem Tudományát-is e' széles Világnak jób és nagyub része, ma is áthatatosan vallya és követi: kit a' Sidók magok sem tagadhatnak.

K I L E N C Z E D I K R E S Z.

Meg-bizonyítom bővebben, a' mit a' felső Részben mondtam. 'Es azt először-is, az időnc a' Jésusra-való alkalmaztatásából.

NOha pedig a' Sidók ennyi szemmel-látott dolgokból el-hihetnék a' Messiás el-jövetelit: mindazáltal még-is vakoskodnak, és tévelygésekben vak-merőképpen hevernek. Kiknek hogy az idveséges útnak fel-találásában segítséggel lehessek; nem szánok egy-kevelsé abban a' szent könyvben bellyeb-tekinteni, mely-

melynek igazságát mind ők s-
mind a' Keresztyének egyenlő-
képpen becsülik. Annak bizony-
ságára pedig *első* erőtséget vészek
az *Időről*: kiről két nevezetes és
világos jóvendöléseket találunk-
fel többi között az Oo Testamen-
tumban, mellyek a' Messiás el-jö-
vetelinek idejét, mint-egy újal-
mutatták-meg. *Eggyik* am-a Vén
Jákob Profetiája: mely oly vilá-
gos, oly tündöklő, hogy a' Sidók-
nak minden agyaskodásokat szin-
tén úgy meg-homályosította,
mint a' fenyves nap dél szinben a
gyertyának kis-ded világát. Halá-
la óráján vala Jákob: és fiait kü-
lön-külön meg-áldván, sok mélt-
óságokkal különbözteté-meg
Júdát a' többi felett. 'Es ki-vált-
képpen evel: hogy az ő maradé-
kiból születtenék a' MESSIAS.
Hogy pedig abban bizonyosab-
lehetne; idejét is meg-jelenté né-

Gen. 49.
v. 10.

ki: *Nem vétetik-el*, ugymond, a'
Királyi-Pálcza *Júdátúl*, *miglen el-jő a'*
Silóh. Látták ennek igazságát elei-
tül-fogva a'*Sidók* *Jésusban* bé-tel-
lyesedni, és ezért sokféle csigázá-
sokkal akarták azt el-fordítani.
Annak-okáért, minek-utánna az
ő birodalmoknak méltósága és
Jerusalem Várasának dicsősége
aláb-aláb kezde szállani, és at-
túl végre egészen meg-is foszta-
tának; azt kezdék állatni hogy e'
jóvendőlésnek valósága, nem kő-
zónségesen a' *Nemzetre*, hanem
csak azokra a' *Sidókra* tartozik,
kiket *Isten* *Babylóniába* engedett
meg-telepedni. 'Ugy vagy on, s-
mi sem tagadgynk, hogy a' *Baby-
lóniai Sidók*, *Pálæstinán* kívül
egész *Ásiában* el-özlattatott *Si-
dóknál* fellyeb-valók voltak, és
hogy magok között-is mint-egy
Respublicát tartottak, és a' töb-
binek törvényeket szabtak ele-
jekben. tudgyuk azt-is, hogy azok

között voltak mindenkor fő rendek, kik az ő eredeteket egyenesen és minden őszve-elegyedés nélkül Dávidra vitték. De ezekből nem következik az, hogy a' Jácób jóvendóulásának méltósága a' Babylóniai Sidókra tartozott volna. Mert ez a' Királyi-Pálcza nem egyéb; hanem a' Juda nemzetségében-lévő am-az Ország-lásnak méltósága: melynek nem csak tóldalékja avagy gyámolysága, hanem leg-főb része, sőt lelke és élete, vólt a' Vallás és a' céremoniák. A' céremoniáknak pedig és az Isteni tiszteletnek nemesseb részeinek, nem lehetett helye minden Várasokban; hanem egy Várasnak kellett lenni, melyben azok őriztettek és ki-szolgáltattak; és a' hol a' mennyei 'Urnak dicsőséges hatalma-is kivált-képpen szokott vala lakozni. Illyen Váras először vólt Siló: az

után Jérusálem, a' szent földnek közepette. 'Epitettek úgy-vagyon az el-fajult Sidók Jérusálemen kívül több Templomokat-is; de mivel azt Istennek ki-adott Parancsolattya ellen cselekedték, Istennek-is azokra semmi áldása és igéreti nem tartoztak. Meg-vallották ezt magok a' Sidók. Mert mikor am-az istentelen Juliánus el-pártolt vala a' Keresztyénektől, tanácsul-adá a' Sidóknak, hogy ők-is a' Keresztyének boszuságára tennének-áldozatot, úgy-mint kiknek elejektől-vett törvények-is azt parancsolná. De a' Sidók nyilván aval mentették magokat; hogy semmi-képpen azt egyébűt nem cselekedhetnék, hanem csak a' Jérusálemi Templomban. azt pedig immár ő túlók 'Adriánus Császár el-vette vala. Továbbá, nagy örömökre vagyon a' Sidóknak, a' mit e' jóvendülés-felől magok-

KIRALYSAGA. 65

goktúl gondoltak : és abbbn ugyan meg-is nyugodtak, hogy a' Jácób profétiája szerint még el nem jött a' Messiás. Mivel azért ők a' Messiás el-jöveteliben, csak a' testi nyomorúságok alól-való szabadulásról álmodoznak; a' Királyi-palczán nem birodalmat, hanem inkább csapásokat és nyomorúságokat értnek. Ugy, hogy ez legyen értelme a' Jácób jövendölésének: A' csapás és nyomorúság nem vétetik-el a' Júda nemzetségéből, mind a' Messiás el-jöveteléig; mert e' jövendölés szerint, a' Messiás szabadítja-meg a' Sidókat minden nyomorúságok alól: láttyátok pedig (ugy-mondnak) hogy még nem szabadította-meg őket. Mi bizonyára láttyuk a' Sidók nyomorúságát; de láttyuk vakságát-is. Mert jól-lehet, nem sok idő múlva kezdeték ő rajtok e' jövendölés

után még 'Egyiptombana' nyomorgatás: mindazáltal meg-ízbádittattak onnat Móses által. Annak-utánna-is ostromoztattak nagy gyakorta: de azt sem csak a' Júda nemzetsége, nem-is örök-kefzenvedte; mint a' Móses-historiájából, a' Birák, Királyok, és Esdrás könyveiből meg-teczik. A' Jésus ízületése után pedig, félben-szakadás nélkül tartatnak a' nyomorúságokban: és a' mi nagyub, nem-is lehet más Szabadító felől semmi reménségek. Annak-felette a' mi igen világos dolog; csendesz, vigaságos, és szerencsés állapotot ígért ott Jácób a' Júdának, nem úgy, mint az ő első három fiainak, Rúbennek, Simonnak és Lévinek. 'Es ha ott Jácób nyomorúságáról jóvendól Júdának: mire-valók im-e' szavai, *Meg-hajólnak édes fiam Júda te előtted a' te atyád-fiai?* De hadgyanak-
el

el e'-féle vélekedéseket: és ne szégyenlyék mi túlunk meg-tanulni és el-hinni, hogy a' Jácób jóvendölése egyenessen a' Jésusban tellyesedett-bé. Mindeneknek előtte azért azt vegyék-eszekben: hogy e' helyen a' *Királyi-pálcza* birodalomért vétetik nem nyomorúságért. mint Dávid ezen Mef-

fiás felől hirdeti, hogy az ő orszá-

gának birodalma igaz birodalom: és hogy, az ő erősségének pálczáját a' Sionból küldi az 'Ur. Ezt a' lelki birodalmat pedig, úgy-mint örökét, akkor vette derekassan magának a' Messiás, a' mikor a' világi országlás tellyességgel meg-szűnnek Júdában. Mely országlásnak, avagy birodalomnak meg-szűnéséről hogy bizonyosbat érthessünk; szükséges először annak kezdetiről szólnunk. Némellyek úgy itélték, hogy e' birodalom Júdában még akkor kezdetett;

Pf. 45. v.
7. Pf. 110.
v. 2.

Judic. I. mikor Jósue halála után fel-men-
 1.2. vén a' tizen-két nemzetség a' Sátorban, tanácsot kérdett Istentől, mellyik nemzetség mennyen a' Cananæusok ellen hadakozni; és az Isteni felelet Júdára mutatott. de nem áll-meg ez értelem. Mert a' birodalomnak méltósága, egész Mófestől-fogva Roboámig, nem csak Júdaé vólt, hanem közönségessen a' tizen-két nemzetséggé. Jácób-is ez ő nagyságos jóvendölésében, kétség nélkül továbbra nézett: a' mikor tudni-illik megszakadozván a' nemzetségek, külön-való országlása kezdene lenni Júdának az Izraélitáktól. melyet az Isten-is szeretett és javallott, és azt egyedül a' Júda nevé-ről-is akarta Júda Országának neveztetni: mind addig, mig e' jóvendölésnek ideje el-telven, a' Jé-sus születése által nem csak Júdának; hanem immár minden pogány

gány nemzetségeknek-is tulajdonított e' nevezet. 'Esz nyilván-vagyon, a' mit e' birodalomnak kezdetiről mondánk. Homályos-fab e' jóvendőlésnek bé-telleyesedése. mert abban meg-kellett egy-yezni a' Júda Országá romlásá-nak; és a' Messiás születésének. Ezt pedig ebből vehettyük e-szünkben: hogy a' Királyi-pálczánák avagy birodalomnak méltósága, nem csak a' Dávid házából-álló Királyokra tartozott. mert a' királyi nevezet még Sedechiásban meg-szűnt, e' jóvendőlés után ezer száz; Dávid idejétől-fogva négy száz ötven-négy esztendővel. akkor pedig nem jött volt még el a' Messiás születésének ideje. Nóha pedig a' Királyi méltóság Sedechiás után megszűnnek a' Dávid maradékiban: mindazáltal meg-maradott Júdában a' birodalom, a' jóvendőlés

lés szerint. Mert a' Júdából, Sede-
 chiás után támadott igazgatók,
 Zorob-ábeltől-fogva az 'Asmo-
 næus Léviták fejedelemségéig, u-
 ralkodtak két száz hetven esztén-
 dőig. Az 'Asmonæusok Christus
 születéséig száz hatvan nyolcz
 esztendőig parancsoltak. Kicsó-
 dáak voltak penig ezek az 'Asmo-
 næusok, nem igen nehéz végére-
 menni a' historiákból. Váltak an-
 nyokról Júda nemzetségéből:
 attyokról Lévitől származtak. De
 mivel a' Sidóknál, nem számlál-
 tattak az Afzonyi-állatok a' nem-
 zetségek közé; más úton kell
 meg-mutatnunk : Mi-képpen
 maradott-meg Júdában a' biro-
 dalom a' Messiás születéséig? mert
 ezek az 'Asmonæus fejedelmek,
 kik Lévi maradéki valának, fél-
 ben-szakasztották volt Jésus szü-
 letése előtt a' Júda házának igaz-
 gatását. Így vegyék ezt a' Sidók
 eszek-

eszekben. Tudgyák jól magok-is: hogy minek-utánna Júda megszabadúlt vala Babylóniából, három rend-béli Tanácsokat rendelt vala ő magában. Az egyik, állott három személyekből: a' másik, huszon háromból: a' harmadik, hetven-két Vénekből. ezeknél vólt minden dolgokra-tartozó tellyes hatalom: és ezt hitták Nagy, avagy *Felső Tanácsnak*. Minémű hatalma vólt penig e' Tanácsnak szintén végső romlása előtt-is, meg-teczik abból: hogy mikor a' Sidóknak idegen nemből-álló első Királlyá, am-az istentelen Idumæus Héródes, kegyetlenségéjért vádoltatnék; kényszerítettett magát e' Nagy Tanács előtt mentegetni. kiért nem sok idő múlva boszút akarván a' Véneken állani, fel-gyűjté őket szép szin alatt egy házban, és Hircánussal (ez vólt utólsó a' Maccabæus,

us, avagy 'Asmonæus Lévitákból-
 álló Királyok közzül,) az ő akko-
 ri fejedelmekkel együtt, mind
 a' hetven-két Vénket le-vágatá.
 A' mely hóhérságot Héródes,
 Királyságának harminczadik esz-
 tendéjében cselekedék: és ugyan
 azon esztendőben születék a'
 MESSIAS JESUS-is. Így azért,
 nóha az 'Asmonæusoknál vólt a'
 fejedelemség: mindazáltal a' Tor-
 vényeknek ki-adása és ki-szolgál-
 tatása, meg-maradott a' Júda nem-
 zetségénél. Mely méltóság, fok-
 kal fellyeb-való akar-mely közön-
 séges-társaságban-is a' fejedelem-
 ségnél, vala-hol a' Törvények ki-
 szolgáltatója a' Fő-rendeknél va-
 gyon. Mint ezt Nérónak-is meg-
 mondotta vala az ő Mestere: hogy
*Nem a' közönséges-társaság a' feje-
 delemé; hanem a' fejedelem a' közön-
 séges-társaságé.* Világosabb dolgot
 ennél senki nem kívánhat. Mind-
 az-

azáltal hogy a' Sidóknak min-
 den menedékjeket meg-gátol-
 lyuk; meg-mondom nyilvánban,
 mikor szakadott nyaka vég-kép-
 pen az ő birodalmoknak. 'Ugy-
 vagon azért, igen meg-erőtele-
 níté Héródes e' kegyetlenségé-
 vel a' Sidóknak fen-maradott ha-
 talmát: mindazáltal én azt nem
 állatom, hogy a' Jácób jóvendő-
 lése e' romlásban vett volna dere-
 kas bé-tellyesfedést. Mert nóha a'
 Sidók immár idegen birodalom
 alá-vettettek vala: de ugyan meg-
 maradott vólt náluk az önnön
 törvényeknek igazgatása és ki-
 szolgáltatója; mind addig, míg a'
 Város el-rontattatván, és a' Tem-
 plom meg-égettetvén, minden
 közönséges-társaságnak formá-
 játúl, és az ő törvények szerint-
 való igazgatástúl, tellyességgel
 meg-fosztatának. A' mely lett,
 minek-utánna JESUST a' Si-
 G dók

dók fel-feszítették volna, harmincz-nyolcz esztendőekkel. Mivel pedig a' Jácób jóvendölését sokan úgy értik, mint-ha annak egy-általlában a' Jésus születésekor kellett volna bé-tellyesedni: nem szűkség azoknak ezen felettébszorgalmatoskodni, hogy tovább halladott a' mint okitették. Mert a' Jácób profétiája, *Nem vétetik el Júdatul a' Királyi-pálcza, míg el nem jő a' Siló*: nem annyira télzen, hogy mi-helyen el-jő, azzonnal el-vétetik Júdatul a' Királyi-pálcza; hanem a' mint mondam, a' Várasnak és a' Templomnak el-rontatásakor kellett annak derekassan bé-tellyesedni. Kiben meg sem csalatkozott e' jóvendölés. Mert nóha az előtt immár régen el-távozott vala Jésus e' földről: de ugyan az ő idejében tellyesedett-be a' profétia. Mert ezt az ő születése után-való első

száz

KIRALYSAGA. 175

és száz esztendőről kell érteni: avagy
id bizonyára az ő ideje-béli embe-
rekről. 'Es kétség-nélkül erre lát-
tatik maga-is nézni a' Messiás Jé-
zusz; mikor a' Városnak és a' Tem-
plomnak el-rontatásáról jóven-
dólvén am-azt mondgya: *nem mu-
lik-el ez idő (avagy nemzetség,)
igdig ezek mind bé nem tellyesednek.*

TIZEDIK RESZ.

AZ Első Erőtségnek másik része: mely
vétezik a' Daniel jóvendüléséből.

A Nnak-felette, hasonló ehez a'
mit Daniel a' Messiás halála- Cap. 9. v.
26.27.

nak idejéről jóvendólt. kinek bi-
szonság-tételét semmi úton a' Si-
dók el-nem kerülhetik; úgy-mint
kinek Istenes kegyessége felől 'E- Cap. 14.
v. 14.

zéchiél Proféta nyilván ír; és a' ki
'e' meg-jelenést am-a' Gábiel
Arch-angyaltúl vette. minek-
okáért sem ő az Angyaltúl meg-
nem csalattatott; sem minket

N. 24.

meg-csalni nem akart. Mikor azért Daniel buzgó imádságában, mind a' maga és a' Nép bűneiről vállást-tenne Isten előtt, f-mind a' szabadulásért esedeznék: megtanittatik az Angyaltúl nem csak a' testi, hanem a' lelki fogságból való szabadulásról-is. Fél-héján hetven heteket nevez az Angyal; kiknek bé-teltyesedése után kellettnek a' Messiásnak fel-feszített-ni. Mely heteknek igaz folyását, egyenessé és egyedül csak a' Jésus-ra vihettyük. 'Es ezt ilyen-képpen. Ez fél-héján hetven heteket, három részekre osztja Daniel. Az első részben hét heteket, az az, 49. esztendőket helyheztet; melyekben a' Babylóniai fogságból meg-tért Sidók, ugy-vagyon fel-építették a' Templomot, és az igaz Isteni tiszteletet helyére-állatták: de a' Város egész Nehemi-ásig pusztán állott. 'A második rész-

részben hatvan-két heteket té. ^{N. 25. 26.}
 fzen: és azokat számlállyá attúl
 az idótúl, a' mikor Nehemiás ^{Nehem.}
 meg-nyerte Artaxerxes Királytól ^{2. N. 6.}

a' Várasnak-is ujonnan fel-épité-
 sét; mind addig, még a' Messiás e'
 földön prædikállani kezdené az
 'Euangéliomot, úgy-mint a' het-
 venedik hétnek kezdeti-ig; a' mely
 idő foglal-bé 434. esztendőket. ^{N. ult.}

'A *harmadikban* csak fél hetet állat.
 és ennek első esztendejében kez-
 dett (a' mint mondám) a' Messiás
 prædikállani: és a' negyediknek
 kezdetiben meg-is őlettetett. El-
 kezdvén azért az első hét heteken,
 számlálhatunk ez hetvenedik fél-
 hétig 487. esztendőket: mellyek
 minden hiba és fogyatkozás nél-
 kül a' Jesusra alkalmaztathatnak.
 Mert az Esdrás historiája Nehé-
 miásig, foglal-bé 49. esztendő-
 ket: a' Nehemiásé az utolsó Dárius
 Király idejéig bé-foglal 70. eszt-

tendőket: Dárius uralkodott a
 Nagy Sándorig hat esztendeig:
 Sándor hasonló-képpen uralko-
 dott hat esztendeig: ennek halá-
 látul-fogva a' Jésus fel-feszítéséig,
 a' Görögöknek és egyebeknek-
 számlálása szerint, találtatnak
 356. esztendők. Annak-okaért ha-
 mind ezeket egyben-vettyük, ta-
 lálunk a' Jésus haláláig éppen 487
 esztendőket. Mivel azért Daniel
 nyilván meg-jövendőlte, hogy a'
 Templomnak és a' Várasnak fel-
 építésére tartozó parancsolatok-
 túl-fogva, nem múlnának-el e-
 gész öt száz esztendők, míg a'
 Messiásnak születtetni és meg-hal-
 ni kellene: attúl-fogva pedig, bi-
 zonyos hogy e' mi időnkig, több
 esztendők múltak-el két ezernél-
 is, mindazáltal még sem jött-el,
 a' kit a' Sidók várnak; sem mást
 vala-kit nem mutathatnak, kiben
 a' Daniel profétiája bé-tellyese-
 dett

dett volna : a' Jésumra pedig ily nyilván, ily világossan alkalmazzatik ez időknek száma; tellyességgel meg-kell azt a' Sidóknak vallani, hogy el-jött a' szent Atyáknak meg-ígértetett Messiás; és hogy az nem más, hanem a' Jésum, kit a' Keresztyéneknek minden serege tisztel és imád. Vette vólt eszében e' jóvendóulásnek igazságát, egy Nehemiás nevű Sidó Tanító-mester-is, ki Jésum előtt élt ötven esztendővel; és akkor nyilván meg-mondotta, hogy nem vonattathatnék immár tovább az idő, hanem ötven esztendő után mindgyárást születtetni kellene a' Messiásnak. Sőt az egész Sidó népnek oly közönséges vélekedése vólt ez idő felől; hogy vala-kik akkor-tájban magokat Messiásnak merik vala mondani, örömeft követték azokat: úgy-mint Héródest, Júdas Gauloni-

test, és egyebeket; mint ide-fel meg-mondottuk.

TIZEN-EGGYEDIK RESZ.

Két Ellen-vetésekre felelek-meg a' Sidóknak, mellyeket ők az első Erősség ellen támasztanak.

Vévén azért ezekben a' Sidók, hogy ez Erősséggel valóba szorongattatnak; két menedéket gondoltak-ki, mellyekkel a' Messiás el-jövetelinek idejét meg-homályosítsák, és azok enyett otalmazhassák az ő vélekedéseket. Először azt mondgyák, hogy sok jövendölések nem tellyesedtek még bé a' Messiás születésének idejéről. Mi-néműkezek: hogy a' farkas a' báránnyal, a' párducz a' kossal, az orosz lány a' barmokkal, a' kis-dedek a' kigyókkal együtt lakoznak a' Messiás el-jöveteli után: és a' mi-nemű jövendölések Esaiásnál, s-többeknél-is talál-

Esa. II.

láltatnak. De tudgyák magok a' Sidók, hogy a' szent Írásban sok dolgokat nem a' szóknak tulajdonságából, hanem némi-némű hasonlatosságból kell érteni. kicsoda itélné hogy az Istennek szája, szeme, füle, orra volna? mindazáltal ezek számlálhatatlan helyeken tulajdonittatnak Istennek az Írásban. A' miket penig a' Proféták jóvendoltek a' Messiás idejéről; ne csudállyák ha más ábrázatokban tellyesedtek-bé, hogysem-mint meg-mondattattak. Születtetett a' Messiás: és am-az istentelen, kegyetlen, és az Isten Anyaszentegyházát üldöző hatalmas emberek, bé-hozattattak a' Messiás által a' hivek seregeben. és a' kik annak-előtte azokat kíméletlenül vesztegették; most immár szárnyok alatt otalmazzák. Rettegtek az előtt a' hivek tekintetűl-is azoknak; de most csak a' ki-

a' kicsin-dedek sem félnek túlók.
 Eddig természet kívül-való ele-
 dellel, a' hiveknek vérével töltöt-
 tékgyomrokat: most immár nem
 kegyetlenkednek ő rajtok, hanem
 az 'Euangeliumnak édeséges ke-
 nyeréteggütt élzik azokkal. 'Es
 egy szóval, nincsen immár az A-
 nyaszentegyházban semmi káros
 dolog, hanem mindenek javokra
 szolgálnak a' Messiás követőinek.
 Ha pedig a' Sidók nevezhetnek
 ollyakat, mellyek még a' Messiás-
 ban bé nem tellyesedtek: ő ma-
 gok a' Sidók jól tudgyák, hogy a'
 Messiás ideje, avagy országa nem
 ideig, hanem örökké-való; és
 hogy végre mind azoknak-is bé
 kel tellyesedni. Azt mi-is tudgyuk;
 hogy fok jókat ígért Isten a' Si-
 dóknak, ha az el-küldött Messiást
 bé-vennék, és annak hinnének:
 mellyek hogy még ő rajtok bé
 nem tellyesedtek, nem egyébnek
 hanem

Esa. 9. 7.
 Psa. 110.

hanem csak az ő magok hihetel-
 lenségének tulajdoníthattyák.
Másodszor, az ő magok bűneit for-
 gattyák, mint-ha azok tartoz-
 tatták volna meg mind eddig a'
 Messiás el-jövetelit. Tellyeség-
 gel az okosság ellen. Mert ki mon-
 daná azt, hogy az a' mit tulajdon-
 képpen vala-mely nyavalyának
 orvoslására rendeltetett, azon
 nyavalyájért hallasztatnék-el?
 Nyilván vagyon pedig, azért kel-
 lett ki-valt-képpen a' Messiasnak
 e' vilagra jőni, hogy a' gonofsag-
 ra vetemedett emberi nemzet-
 ségnek orvosságot hozzon: és
 egyszer s-mind botsánatot sze-
 rezzen a' vétkeknek; szent és Iste-
 nes regulákat szabjon az embe-
 rek eleiben, feslett életeknek meg-
 jobbitására. Zachariás nyilván
 mondgya a' Messias idejéről, hogy
akkor meg-nyitvatik a' kút-fő a' Dá-Cap. 13.
vid házának, és a' Jérusálem lakosai- 8.1.
nak,

nak, hogy azoknak bűnök el-mosattassék. Melyben tanít arra, hogy az idvességre tartozó bűn bocsánat csak az el-jött Messiásban találatik-fel: és hogy a' mi bűneinknek útalatossága, annak vérével, mint-egy kút-főnek tiszta vizével mosattatik-le mi rólunk. Nem-is egyébért nyittatik-meg az a' kút-fő; hanem minden szennyeknek és héjában-valóságoknak el-törlésére, mellyek a' bűnből származnak az emberek szíveire. Meg-profétáltatta vólt Isten azt-is: hogy a' Sidóság, ki nóha mind a' választásra, s-mind a' Messias testi születésére nevezve, népe vala a' Messiasnak, mindazáltal nem hinne abban, hanem inkább ellene mondana, és el-pártolna attúl. és hogy a' Népnek ilyen gonofságáért, rettenetes ítéleti következnek Istennek a' Várafra, és a' Templomra. Mellyek annyi-

Can. 9.
 Ps. 26.

ra bé-tellyesedtek a' Sídókon;
 hogy több ezer és öt száz esztende-
 jénel, mi-ólta ő nékiek nincsen
 hazájok, nincsen Városok, nin-
 csen Templomok. Annak-oká-
 ért az ő bűnők, semmi-képpen
 meg nem gátolhatra a' Messiás el-
 jövetelire tartozó jóvendőlése-
 ket úgy-annyira: hogy vala-mel-
 lyek ő felőle nem csak idejere, ha-
 nem nemzetsegére, területésének
 módgyára, helyere, tudományá-
 ra, és csuda-tételire nézve meg-
 mondattattak, mind azok egye-
 nessen bé-tellyesedtek a' Jésus-
 ban. Idejéről azért a' mit eddig
 mondtunk, igen bizonyos. Ki-
 hez hozzá-tehettyük azt is: hogy
 Jérusálemnek egy-általlyában el-
 kellett rontattatni a' Messiás el-
 jöveteli után: hogy annak az u-
 tólsó Templomban kellett præ-
 dikállani: ő általa kellett abban
 a' békeségnek és örökké-való bo-

H dog-

dogságnak helyhezttetni. Ez
 Malach. jött az ó Templomában, úgy-
 3. §1. mint annak am-az igaz Ura, a'
 frigy-kötésnek közben-járója, és
 a' hiveknek gyönyörúsége. Ez
 származott a' Dávid házából: ez
 születtetett szűztől, és a' kis Beth-
 lehemben. ennek tudománya kez-
 dett Galilæában prædikáltatni:
 ez gyógyított-meg sokféle nya-
 valyákat; a' vakoknak látást, a' si-
 keteknek hallást, a' némáknak
 szóllást adott. De mind ezek fe-
 lett, lehetetlen hogy a' Sidók vak-
 merőség nélkül tagadhassák a-
 zoknak be-teltyefedését a' Jésus-
 ban, mellyeket Dávid, 'Esaías, és
 több Proféták jóvendőlték ó róla:
 tudni-illik, hogy a' Messias né csak
 a' Sidóknak, hanem minden egyéb
 Nemzetségeknek-is Tanító-me-
 sterül adattatnék. Mert nyilván
 vagon, hogy meg-szúnvén e'
 világon a' pogány Isteneknek tisz-
 teleti,

teleti, nem csak a' népnek alá-va-
ló rendei, hanem a' fejedelmek, a'
királyok, az Egy Istennek igaz
ismeretire hozattattak a' Jésus tu-
dománya által.

TIZEN-KETTŐDIK RESZ.

*Második Erőssége a' Messiás el-jöve-
telének, vétetik az' Aldozatoknak,
'Etkekben és Napokban-való kü-
lönbségeknek, és a' környül-me-
telkedésnek, meg-szűnéséből.*

U Gy-vagyon az Isten Lélek:
és vala-kik őtet tisztelik, szük-
séges hogy lélekben tisztellyék,
és igazságban. Mindazáltal mi-
vel az ember testi, és a' lelki dol-
gokat nem foghatya-meg kü-
lönben, hanem külső és látható
dolgok által: Annak-okájért az
a' Mennyei 'Ur mind az Uly, s
mind fő-képpen az Oo Testa-
mentomban nem csak belső-
képpen, hanem külső-képpen-is

H₂ akart

akart tiszteltetni. A' Sidók pedig,
 mint-hogy fok féle és uyab-uyab
 tiszteleteknek és szokásoknak vól-
 tak kívánói; nem kell csudálnunk,
 hogy Isten ő reájok fok külömbő-
 ző cérémóniákat vetett, avagy
 csak ez egyért-is: hogy az
 'Ægyptomi bálványokról meg-
 emlekezvén, vissza ne térnének
 a' hamis Isteni tiszteletekre. Vól-
 tak azért ő köztők *Sácramentumok*,
 a' személyeknek és egyéb dol-
 goknak *mosogatási*, és *külső meg-
 külömböztetések*; kikkel úgy-mint
 Istennek népe, meg-ismértethet-
 nék a' pogányoktól. De ki-vált-
 képpen vóltak az' *Aldozatok*. Azok
 felől mindeneknek előtte tud-
 nunk kell azt: Hogy Isten az' *Al-
 dozatokat* nem szükséges-képpen
 rendelte, mint-ha azokban ő ma-
 gokra nézve gyönyörködött vól-
 na; mert az Isten nem szükölkő-
 dik semmi eledel nélkül, és ha
 szü-

szükölködnék sem kérne az emberekül. Annak-felette, nem úgy rendelte azokat, hogy mind örökké meg-maradgyanak. Vólt bizonyos és meg-határozott idejek; tudni-illik a' Messiás el-jöve tele. Mert, hol-ott az áldozatok csak ábrázoló példái, és nem tulajdon valósági vóltak a' jövendő bodogságnak: el-jóvn a' valóság a' Messiás, meg-szűntek és tellyességgel semmivé-lettek minden áldozatok. Helyéről az áldozatoknak az Irás nyilván szol. mert vá-
 lasztott vólt Isten magának azok-
 nak ki-szolgálatására egy kivált-
 képpen-való helyet; hogy vala-ki
 magának ne mérészelne szabadságot venni más helynek választására. Ez hely, vólt Jérusálem, Júda nemzetségében: melyben a' frigynek ládáját-is akarta helyhez-tettetni. Vólt közeleb-való helye-
 is, a' Templom, és abban lévő Ol-

Lev.17.

v.3.& 4.

Deut.12.

v.13.&

scqq.

Exod.

38.v.1.

tár. Innen vagyon: hogy mikor Jéroboám két várasokat választott volna Izraelben az áldozattételre, Béthelt és Dánt; keményen meg-feddetik érette. 'Es a' Királyok, s-Chronicák Könyveiben, semmiért Isten a' Királyokat inkább nem fenyegeti, mint, hogy a' nép el-hagyván az áldozattételre rendeltetett szent helyet, a' berkekben és a' hegyeken engedték őtet áldozni. Vége sem az volt az áldozatoknak, a' mit azok felől ítéltek a' Sidók. kik lassan-lassan a' babonaságra vetemedvén, a' mint szokott lenni, azokban helyhez tették az Isteni tiszteletnek leg-főb részét: és el-hitték, hogy azok által eléggé el-töröltetnének az ő bűnők. Hol-ott Isten mindenek felett arra nézett az áldozatoknak szerzésében, hogy azok lennének Példák, kik által a' Messiaának mind szenvedése,

1.Reg.12

v.19.

fe, s-mind jó-téteményi meg-áb-
 rázoltatnának: és hogy azokat
 hit által kapcsolnák magokhoz
 az igaz Isten-tisztelők. Nézett a-
 zokban erre-is: hogy lenne az Oo
 Testamentomban a' hiveknek mi-
 vel gyakorolni magokat a' kegyes
 életben. 'Es, hogy az ő választott
 népe azokkal-is meg-külömböz-
 tettnék a' több Nemzetségektől.
 Annak-okáért, mivel bizonyos,
 hogy Istennek az áldozatokban
 magokra nézve semmi kedvessé-
 ge nem vólt, mint ő maga mond-
 gyá Dávidnál, Esaiásnál, Jérémi-
 ásnál, Oseásnál és több Profetáknál;
 és hogy azok csak ideig-valók
 vóltak; és azoknak ki-szolgálta-
 tására Istentől rendeltetett helyek
 ugy-mint a' szent Város, a' Tem-
 plom, az Oltár el-vesztek, semmi-
 vé-lettek; am-az igaz 'Aldozat
 pedig, mely az Oo Testamentom-
 beli példákkal ábrázoltatott, el-

Psal. 50.

Esa. 1.

Jerem. 7

Of. 6.

Mich. 6.

jött, magát meg-áldozta; nincsen-
is több fenki, kire a' régi áldozatok
mutathatnának: hidgyék-el a' Si-
dók, hogy vég-képpen meg-szün-
tek az áldozatok. Noha pedig,
külön-külön minden áldozatok-
ról mi azt vallyuk, hogy példái
váltak a' jövendő Messiásnak;
mindazáltal leg-főb és ki-vált-
képpen-való ábrázattya a' Messiás
szenvedésének és jó-teteményi-
nek, vólt a' *Husvéti bárány*. kinek
törvény-szerint-való meg-illése
és étele, a' Várasnak el-rontásátúl-
fogva ez oráig, soha abban a' hely-
ben a' Sidóknak meg nem enged-
tetett, melyben Isten az ő tiszte-
letit helyhezette vala: oly nagy
ereje vólt a' Jéhus születésének a'
jövendőléseknek bé-tellyesedé-
sében. Továbbá, az' Áldozatoknak
meg-szűnéséről abból-is bizo-
nyosfokká lehetnek a' Sidók; ha
meg-gondolják, hogy a' Móses
tör-

törvénye-szerint, csak az Aaron maradékinak engedtetett áldozatot-tenni. Hol vagyon penig az egész Sidó nemzetségben, ki az ő eredetit őfzve-elegyedés nélkül Aaronra vihetné? senki azt köz-zúlók vak-merőség nélkül csak nem-is mondhattya. Immár penig világos jóvendölések-is vad-nak az 'Aldozatoknak meg-szű-néséről.' Esaiás nyilván mondgya, hogy, Oltár láttatik 'Ægyiptom-ban, a' hol nem csak az 'Ægyip-tom-béliek, hanem az Assyriu-sok, és Izraeliták-is fogják az Istent tisztelni. Másutt-is mondgya, hogy El-jó az idő, melyben a' me-sze-való és minden fele nyelveken szóló népek-is, szintén úgy áldoz-nak Istennek, mint az Izraéliták: és hogy azok közzül-is állattat-nak Papok és Léviták. nóha ezek, semmi-képpen nem lehetnek va-la a' Móses törvényének idejében.

Cap. 16.
 x. 19. 24.
 25.

Cap. 66.
 x. 20. 21.

De mindenek felett, oly világos
 Cap 9. *v* a' Daniel Jövendőlése, mellyet
 27. Gábel Angyal szájaból vett, a' kit
 soha a' Sidók el nem kerülhetnek.
 Azt mondgya azért, hogy a' Mes-
 fias, a' hetvenedik hétnek közepin
 el-óltya, avagy *meg-szünteti* az ál-
 dozatot: tudni-illik az ő egyfze-
 ri áldozattyában, mellyel meg-
 tisztítja és szenteli azokat, vala-
 kik őtet vészik. 'Es ezt nem csak
 szóval, hanem a' dolognak való-
 ságával-is jelenti Isten, hogy nem
 kedvesek tovább ő néki a' Móses
 által ki-adatott áldozatok: hol-
 ott több immár ezer és öt száz
 esztendejénél, mi-ólta a' Sidókat
 Templom, és Oltár nélkül, min-
 den eredetek-béli ószve-elegye-
 désben engedi alá s-fel bújdosni;
 mert ők abban semmi-képpen
 nem bizonyosok, kik legyenek,
 a' kik Móses törvénye-szerint ál-
 dozatot-tehessenek.

TIZEN-HARMADIK RESZ.

Az 'Etkekben, és Napokban való külömbségek; és nevezet-szerint a Szombatnak meg-szentelése-is, meg-szüntek.

A' Mit az 'Aldozatokról mondanék; azont állattjuk arról a' törvényről-is, kiben Móses parancsolator adott vólt az 'Etkekben-való külömbségekről. Nyilván vagyon azért, hogy mi-keppen Isten a' teremtésben szabad-
 Gen. 1. 29.
 ságot engedett vólt az embernek minden-némű füvekkel-való élésre: úgy a' Viz-özön után meg-erőssítvén Noéval a' frigy-kötést,
 Gen. 9. 2. 3.
 minden állatoknak húásával szabaddá-hagyá őket élni. Mely szabadság nem csak Chámra és Japhetre tartozott; hanem Semre, és annak maradékira 'Abrahámra, Isákra, Jácóbra-is által-származott: mind addig, mig az Izraeliták

liták meg nem fertőztették magokat 'Ægyiptomban, annak a' nemzetsegnek babonaságival. Mert akkor kezdé Isten először némely állatok húsának ételét meg-tiltani: mind azért, hogy azokat az állatokat meg ne ennék, mellyekkel az 'Ægyiptiusok áldoznak vala az ő Isteneknek: s mind, hogy a' bálványozásra és egyéb babonaságokra hajlandó Sidó nép előtt, az állatoknak meg-tiltott nemeiben, mint-egy árnyékozó ábrázatokban, bizonyos vétkek jegyeztetnének meg. Hogy pedig az 'Etekben való külömbségeknek törvénye, nem minden nemzetségeknek közönségesen, hanem csak a' Sidóknak adatott; világosan megtecczik abból a' mit nekik Móses

Deut. 14. parancsolt vólt: hogy ne egyenek
 8. 21. annak az állatnak húsából, a' mely ő
 magátúl holt-meg; hanem az ő közöttök

zöttök lakó jövevényeknek enged-
gyék azt, azagy egyéb idegeneknek
adgyák. 'Es mivel e' külömbségek-
nek-is meg-kellett szűnni a' Mes-
fiás el-jöveteli után; és immár I-
sten az ő igéreti szerint minden
Nemzetségekből egy Népet akart
magának szerezni: illendőb vólt,
hogy e' féle dolgokban a' Sidó-
kat hozza a' több nemzetségeknek
közönséges szabadságokra, hogy-
sem-mint ennyi sok népeket ves-
sen egyedül csak a' Sidókra tarto-
zó köteletség alá. A' mi a' Napok-
nak meg-szenteelését illeti; meg-
vallyuk a' Sidókkal eggyütt, hogy
sok féle és nevezetes Innepeket
rendelt vólt Isten ő elejekben.
Vólt a' nyugalomnak Szom- Lev.23.
battya; a' három Sátoros Innepek; 1. 19. &
a' hetedik és ötvenedik esztendő. 2. 1. 2. &
és ezek az Irásban néha közönsé- 10.
gessen mind Szombatnak nevez- Ezech.
tetnek: ezért, mert egyenlő szent- 20. 1. 12.
20.

Gen.2.
7.3.

séggel szoktak vala azokat meg-
illeni; avagy, hogy mindenik he-
tedik számban elő-fordultak. Mi
közöttünk és a' Sidók között, de-
rekas közben-vetés vagyon a'
Szombatnak meg-illéséről. 'Es ők
ragaszkodnák tulajdon ahoz a'
naphoz, mellyen Isten a' terem-
tés után maga-is meg-nyúgott.
De ha egy-kevelsé félre-tévén a'
gyűlöséget, csendessen gondol-
kodnak a' dolognak valóságáról;
el-hiszik, hogy vala-mi a' Szom-
batnak meg-illésében a' cérémo-
niákra tartozott, meg-szűnt a'
Messiásnak el-jöveteliben. *Elő-
szór-is* azért, két-féle a' Szombat;
*Meg-emlekezésnek és Meg-szente-
lésnek* Szombattya, Az *első* Isten
még kezdetben maga példájával
parancsolta vala 'Adámnak: mel-
lyen a' teremtésnek munkájátúl
meg-szűnvén, nyugalomával és
áldásával szentelé azt meg. 'Es eb-

qo.

ből akarják a' Sidók ki hozni; hog',
 mivel Isten parancsolta 'Adám-
 nak a' hetedik napnak meg-szen-
 telését; 'Adám pedig nem csak a'
 Sidóknak, hanem e' széles világ-
 ra ki-terjedett népeknek közön-
 séges Attya vólt, mindeneknek
 szükséges-képpen meg-kell azt-
 is tartani, míg e' Világ léssen.
 'Ugy-vagyon, Isten szentelte-meg
 a' hetedik napot a' teremtés után:
 s-tudgyuk, hogy a' Törvénynek
 ki-adása előtt-is engedelmesek
 vóltak annak a' szent emberek
 'Enoch, Nóé, 'Abrahám, Isák, Já-
 cób; meg-is vallyuk, hogy azt az
 első Szombatot meg-kell illeni
 minden embernek ki-választás
 nélkül, tudni-illik, Istennek a' Te-
 remtésben-való hatalmáról, jó-
 vóltáról, és bölcseségéről-való
 szent és Istenes elmélkedésekkel,
 arról-való szüntelen gondolko-
 dásokkal, és meg-emlekezések-

kel. Hogy pedig a' Törvénynek ki-adása előtt, nem vólt Istennek oly kemény parancsolattya a' Szombatnak meg-illéséről, mint annak utánna, meg-teczik abbólis: hogy nóha 'Abrahámnak, Isáknak, és Jácóbnak sok bújdosását olvassuk az Irásban; mindazáltal csak jelét sem talállyuk-fel annak, hogy vala-ha fel-vett úttokban meg-tartóztak volna a' Szombatnak meg-illéséért, hol-ott ezt az 'Egyiptomi fogság után, mind az Isten keményen meg-parancsolta, s-mind a' nép szorgalmatoosan meg-tartotta. Annak-okájért nyilván vagyon, hogy *más az a' Szombat, kinek meg-illéséről nem egyezhetnek, avagy nem akarnak a' Sidók velünk meg-egyezni; mely a' Meg-szentelésenk Szombattya.* Arrol nyilván mondgya Móses: hogy *nem az Atyákkal kötötte Isten azt a' frigyet, kik a' Hóreb hegyén*

Deut. 5.
v. 9.

hegyén ki-adott Törvény előtt meg-
 hóltak, hanem azoknak fiaival, tud-
 ni-illik, kik az' Ægyiptomi fog-
 ságból ki-fzabadúltak vala. Mert
 hogy a' dolgot vólta-képpen
 meg-ércsük: Minek-utánna a'
 Nép' Ægyiptomból ki-fzabadúlt,
 és a' veres tengeren bodogúl által-
 költözött vala, ott nyugvék-meg
 először bátorságossan a' Pharao-
 túl-való felelmétül; a' hol az I-
 stent, úgy-mint az ő ellenségén-
 való győződelemnek szerzőjét,
 nagy vigasággal és hálá-adással-is
 dicséré. 'Es a' Szombatnak első
 emlekezetit-is a' teremtés után,
 a' Mannának szedésekor olvassuk. Exod. 16
v. 24.
 Hogy penig a' Szombatnak meg-
 illését Isten, nem a' Teremtésnek,
 hanem az' Ægyiptomból-való ki-
 fzabadulásnak emlekezetire pa-
 rancsolta, ő maga Móses a' Tör-
 vény-ki-adó bizonyította. Deut. 5.
v. 21. Meg-
 emlekezzél, úgy-mond, arról, hogy

te szolga vóltál 'Ægyiptomban, a'
 Jehova pedig a' te Urad Istened hozot-
 kionnantégedet erős és hatalmas kar-
 jai által: és ANNAK-OKAERT
 parancsolta tenéked a' Jehova a' te
 Urad Istened hogymeg-szentellyed a'
 Szombat napot. 'Esigy a' Szombat,
 jegye vólt az 'Ægyiptomi rabotás
 munkáktúl-való meg-szűnésnek:
 melyre e' Törvény által fő-kép-
 pen a' Chanaán földében vala kő-
 teles a' Sidóság. nóha vólt más vé-
 ge-is a' Szombat-napi nyugoda-
 lomnak: úgy-mint az Izrael né-
 pének külső és belső meg-szen-
 teltetése. Mert ebben Isten nem
 csak a' munkálkodástúl-való kül-
 ső meg-szűnést parancsolta a'
 népnek; mellyet mind közönsé-
 gesen a' nyugodalomnak azon
 a' napon Isten tiszteletire-való
 szentelésével, s-mind külön-kü-
 lön magok házainála' Törvény-
 ről-való Istenes elmélkedésekkel,
 ala-

alamisnálkodásokkal, és egyéb jó-cselekedetekkel kellett végben-vinni: hanem tartozott belső meg-szenteltetésére-is. Egyszer s-mind szolgált e' Törvény a' szolgálóknak-is, az embertelen gazdák keménysége ellen, kik semmi Pihenést nem engednek vala azoknak a' munkálkodástúl, mint az Írásból meg-teczik. Még eddig sincsen ebben igen nagy különbség mi közöttünk és a' Sidók között. 'Allandóságáról nem eggyezhétünk-meg a' Szombatnak: kiből mindazáltal ha gyűlötség nélkül meg-halगतnak, meg-mutogaró világossan, hogy meg-kellett a' Szombatnak szűnni; és, hogy immár meg-is szűnt. Minden Törvényeknek állandósága függ annak akarattjátúl, a' ki azokat szabta. 'Es miképpen az emberi törvények, kik nem a' természetnek szükségétúl, ha-

nem egyedül csak a' ki-adónak akarattjából származnak, s-ugyan annak szabadsága szerint meg-is változtathatnak: úgy a' Szombat napnak-is meg-ízüente-
lése, mivel nem a' Természetnek törvénye, hanem csak a' parancsoló Istentől ki-adott rendelés, meg-változhatott. Ugy-vagyon nem tagadgyuk a' természettől lenni, hogy vala-mi bizonyos és meg-határozott napot kell az Isten tiszteletire rendelni, melynek tudása még a' Pogányoktól sem vólt el-rejtve: de hogy annak a' napnak, a' teremtés utánvaló hetedik napnak kellene lenni, soha azt a' természet törvénye nem tanította. Mert azon-kivül, hogy semmit a' Pogányok e' hetedik naptól nem tudtak, kiknek szivekben mindazáltal bé-irattott a' természet törvénye, és az által minden ó gonosz cselekedetek

tek felől magok-menthetetlenek-
 is; nyilván vagyon az-is, hogy
 még az Isten népe között-is fele-
 dékenségben ment vólt ennek
 emlékezeti. Innen vagyon, hogy
 Isten Móses által egy törvénynek ^{Exod. 1}
 emlékezetit sem parancsollya oly ^{20. §. 8.}
 kemény büntetések alatt, mint a' ^{& 31. §.}
 Szombatnak meg-illését. Mert ^{13. 14.}
 a' *Meg-emlekezésnek* nevezetiben,
 meg-mutatodik az, hogy oly do-
 log a' Szombat, melyről ha ot-
 tan-ottan meg nem emlékeznek,
 csak könnyen feledékenségben
 mehet. Immár pedig, hol-ott a'
 természetnek törvénye, mely a'
 szivekben irattatott, külömben
 soha el nem óltathatik, hanem
 tulajdon a' természettel együtt:
 bizonyos, hogy a' Szombatnak
 meg-illése nem a' természettől,
 hanem Istennek rédelésétől vólt,
 és a' szerint meg-is változtatha-
 tott. Hogy a' Sidók minden né-
 pekre

pekre ki-választás nélkül, és változhatatlanul akarják a' Szombatnak meg-illését ki-terjeszteni; abban ők elő nem mehetnek. Mert igaz; hogy e' Törvény kötelezte azokat a' nemzetségeket-is, kik a' Sidók között laknak vala: de nem egyébért, hanem hogy az Isteni tiszteletnek idején, mind Sidók s-mind jóvevények egy-aránt meg-fünnének a' külső munkálkodástól. nem-is vólt peng a' Szombat azok előtt ábrázattya, am-az örökké-való lelki nyugalomnak. Ellenben, hogy Isten a' Szombatot tulajdon csak a' Sidóknak adta, nyilván vagyon

Exod 31. az Írásból. *'En adtam, ugy-mond*
 Ps. 13. 17. *Isten, az én Szombatimat ó nézitek,*
 Eze. 20. *hogy lennénec jegyül én közötttem és*
 Ps. 12. *ő közöttök; és tudnák-meg hogy én*
Jehova szentelem meg őket. Annakfelette, ha Isten a' Szombatnak meg-illését még a' teremtésben,
 és

és oly értelemmel rendelte volna, hogy soha meg nem változtathatnék; úgy, fellyeb-való lett volna a' Szombatnak parancsolattya, egyéb törvényeknél. a' dolog pedig különben vagyon. Mert tudgyuk hogy a' Kórnyúlmetélkedés törvény-szerint kiszolgáltattott Szombat napon; tudgyuk, hogy a' Templomnak Num. épségében-is szintén úgy áldoz-^{28. §. 9.} tak Istennek szombaton, mint^{10.} egyéb napokon. Mely dologra nem figyelmeztvén a' Sidók, itt-is szintén azon babonáságban estek vala, mint az 'Aldozat-tételben: úgy ítélték, hogy sokkal inkább meg-halgattatnak Istentúl Szombaton, hogy-sem-mint akar-mi egyéb napokő; kibē az Isteni segítségnek határt-is láttattak szabni. Annyira ment vólt pedig ő bēnek e' babonás kegyesség; hogy mikor Ptolomæus a' Lágus fia Jerusále-

sálemet vitatná, minden emberi
erő nélkül Szombat napon vette
azt meg: mivel a' Sidók semmi-
képpen azt a' Szombatnak szent-
sége miatt oltalmazni nem mérik
vala. nóha az előtt Jérichót Szom-

Jos. 6. 5. baton vették vólt meg Jósue pa-
18. rancsolattyára. Mely veszedel-
mes vévelgyéseket vévén-eszé-
ben am-a' vitéz hadi fejedelem

1. Mac. 2. Mattathiás, nem szűnék-meg,
5. 41. mig e' vélekedést ki nem vévő
szivekből, és meg nem mutogatá,
hogy nem vólna tilalmas Szom-
bat napon-is az ő ellenségek el-
len fegyvert fogni. De annak-u-
tánna ismét azon babonaságban
esének a' Sidók. mert nyilván va-
gyon, hogy az után fok idővel
ugyan Szombat napon vette-meg
Pompéjus a' Várást; nem akarván
fenki azon a' napon fegyverhez
nyúlni. Nóha semmi törvény az
embereknek oly változhatatlan
köté-

köteletség alatt nem adatott, hogy az emberi erőtelenségnek vala-mi könnyebségére nem szolgálna. Immár azért, hol-ott a' Szombatot Isten az 'Ægyiptomi fogságból-való ki-szabadulásnak emlekezetire rendelte vólt; és, hogy lenne jegyül Isten között és a' Sidók között, mige' külömbséget ki-vévén a' Sidók és a' pogányok között, e' világnak minden nemzetségiből egy népet állatna ő magának; a' kit immár szemeinkel-is csalhatatlanúl látnunk: hidgyék-el a' Sidók, hogy nincsen tovább semmi kötelekségek sem ő nékiek, sem egyéb nemzetségeknek a' Szombatnak megszentelésére. A' hol mindazáltal ne itéllyenek úgy a' Keresztyének felől, mint-ha minden Innepszentelést állatnának el-óltattatni a' Messiás el-jöveteliben: nem állattyák. sőt inkább, ki-vévén e'

K

paran-

paráncsolatból a' mi a' cérémóniákra tartozott, úgy-mint a' teremtés után-való hetedik napnak meg-szentelését; a' munkálkodástúl-való keménységes meg-szűnést; és a' Sidóknak a' Chanaán földében az 'Ægyiptomi irabságtúl-való kedves meg-nyugvásfoknak ábrázolását: nyilván vályák, hogy vala-mi abban az erkölcsökre tartozik, vala-mi abból a' természetben be-óltatott, meg-változhatatlan, és minden embereknek idveiségek vesztése alatt meg kell tartani. Tudni illik; hogy vala-mely bizonyos és elégedendő napot kell választanunk, mellyen a' mi munkáinktúl meg-nyugodván, illendő-képpen szolgálhassuk az Istent; hogy azon a' napon, mind azoktól a' munkáktúl meg-kell szűnnünk, vala-mellyek a' mi Istentiszteletünket meg-akadályozhat-

ának; és, hogy azt az egész időt a'
 Hízeretnek és kegyességnek gya-
 korlásában kell el-töltenünk. Mi
 azért, kik a' Jéhus zászlója alatt
 vívünk, az Istennek ilyen
 tisztetire alkalmas és elége-
 dendő időnek íteltük és vála-
 sztottuk azt, a' mellyet Magyarúl
 Vasárnapnak nevezünk: mind a'
 Jéhusnak a' halálból-való fel-tá-
 madására, sokszori meg-jelené-
 sére, a' Szent Léleknek azon a' na-
 pon-való el-jövetelire; s-mind az
 ő Tanítványinak példájára nézve.

TIZEN-NEGYEDIK RESZ.

A Környül-metélkedés-is meg-szűnt.

*Es rövid felelet arra, hogy a' Cé-
 rémonias Törvények örökké-va-
 lóknak mondatnak az Írásban.*

A Cérémoniak között, mel-
 lyek által Istent a' Sidók kül-
 só-képpen leg-tekintetesben szol-
 gálták, harmadik vólt a' Környül-

metélkedés. Ez sokkal régib Mó-
 fesnél, és az ő Törvényinél. Mert
 még 'Abrahámnak adatott vala
 erről parancsolat. Mindazáltal
 az a' frigy-kötés-is, mellyet Isten
 Móses általtett a' Néppel, nem
 más tulajdon-képpen, hanem
 csak meg-újítása és bé-telleyese-
 dése annak, mellyet az előtt 'Ab-
 rahámmal kötött vala, mikor né-
 ki így szólla: *Ez léssen az én szó-*
vetségem én közötttem, ti közöttetek,
és a' te magod között te utánad,
mellyet meg-tarcsatok, hogy környül-
metélteséki közöttetek minden fér-
fiú. E' szövetségnek okairól sok
 beszéddel szállanunk nem szük-
 séges. Nyilván vagyon, hogy ezt
 Isten rendelte vala az ő Népének
 a' Pogányoktól-való meg-külöm-
 böztetésére. Nóha vólt más mély-
 ségebb oka-is: hogy a' környül-
 metélkedésben ki-ontatott vér-is
 a' Messiásnak jóvendó áldozattyát
 ábrá-

Gen.17.
 8.10.

ábrázolná. Mivel penig a' dolognak valósága el-úzi az árnyékoknak haszontalanságát; úgy kellett lenni, hogy meg-jelenvén a' Messiás e' földön, meg-szünnének és el-oltatnának azok az ábrázatok, kikben régen annak tiszti és hivatallyá példáztatott. Annak-okaért el-veszett immár a' Kórnyúl-metélkedésnek-is minden ereje. Kihez mint jegyhez avagy bélyeghez, hogy még az Oo Testamentomban sem kötött volt az Istennek idvezítő kegyelme (mint ezt a' Sidók itélik;) meg-teczik nem csak a' régib szentek példájából, kik nóha a' Kórnyúlmetelkedést csak nem-is hallották vala, mindazáltal azoknak szent és fegyhetetlen életekről, Isten előtt-való kedvelésegekről, az Irás bizonságot-tészen: hanem világosban 'Abrahámban mutatódik-meg. Mert ő, még mi-

nek-előtte Kórnyúl-metélkedett
Gen. 15. vólna, meg-igazittatott Isten előtt.

15. 6.

Mit mondgyunk azokról, kik az Arabiai pusztaiban 40. egész esztendeig bújdosván, minden kórnyúl-metélkedés nélkül vóltak? El-vesztek-é mind azok, kik a' Chanaán földére-való bé-menettel előtt meg-hóltak? Mert nóha még a' szent Írásból fel nem találhattuk, hogy azok között vala-kik meg-hóltak vólna, kik a' pusztákban születettek vala: de azt sem állathattyuk, hogy senki meg nem holt közöttük. Kik között ha vala-kik meg-hóltak-is, mi azt mondgyuk, hogy szintén oly kedvesek vóltak Isten előtt, mint azok, kiket Jósué által-kelvén a' Jordán vizén, kórnyúl-metélkedni parancsolt vala. Továbbá, nem vólt a' Kórnyúl-metélkedésnek ceremóniája öröké-való. Meg kellett szünni e' szó-

szövetségnek-is, a' Messiásban-va-
 ló tökéletesebb frigy-kötés által,
 kiról Jérémiás nyilván jövendőlt
 vala: *Im-é, ugy-mond, el-jőnek a'* Cap. 31.
napok azt mondgya az 'Ur, kikben úy V. 31. 33.
frigyét kötök az Izrael házával és a'
Júda házával. Mert ez az a' frigy,
mellyet kötök az Izrael házával azok
után a' napok után, azt mondgya az
'Ur; hogy az én törvényemet adom
az ő elméjekben, és bé irom azt az ő
szíveikben, és lesznek nékiek Istenek,
és ők lesznek én népem. Nem vala-mi
külső jegynek örökké-valóságát
igéri itt Isten az ő népének; más
méltóságosb szövetségre mutat,
mely nem csak a' Sidóké, hanem
minden nemzetségeké lenne;
mint erről Isten 'Abrahámnak ré- Gen. 17.
genten lelki-képpen ígéretet tett V. 4. &c
vala. Mivel azért szemeinkel lát- seqq.
tyuk, hogy ebben-is valósággal
bé-telylefedett a' Proféták jöven-
dőlese; szükséges-képpen kell

hinni, hogy a' Kórnyúl-metélkedés-is meg-szűnt. Nóha pedig a' Sidók, Istennek minden vélek tett szövétségit csak a' külső jókban, és a' tapasztalható bodogságban helyheztetik: de nyilván vagyon a' Proféták írásiból, hogy más titkos dolgokra nézett Isten azokban. a' mint a' Kórnyúl-metélkedésben-is némi-némű méltóságosb dolgot parancsolt vala, tudni-illik a' szíveknek kórnyúl-metélését; kire egyedül tartoznak a' Jესusnak-is minden parancsolati. Mind ezekből azért nyilván vagyon; hogy, mint a' több cérémóniák, úgy a' Kórnyúl-metélkedés-is csak idő-szerint-való vólt: és hogy meg-szűnhetett, mi-helyen am-a' Nagy Törvény-ki-adó akarta. Törődnekezen a' Sidók, és úgy itélik, eléggé meg-állathatják közöniségesen a' Cérémoniás törvényeknek állandóságát, ab-

abból, hogy órócké-valóknak ^{Exod. 31}
 mondatnak az Irásban. De tud-^{yl. 17. &}
 hatják, hogy az őTörvényekben ^{sapius.}
 a' szolgálat-is órókké-valónak
 mondatik: a' mely mindazáltal
 tartott csak egyik ötvenedik esz-
 tendőtül-fogva másik ötvenedik
 esztendeig; és akkor végének kel-
 lett lenni. órókké-valónak mon- ^{Ibidem.}
 datik a' Szombatnak meg-tartá-
 sa-is; nem magára hanem a' lelki
 nyugalomnak értelmére néz-
 ve. Más az, hog' az emberek-is gyá-
 korta hinak vala-mit órókké-va-
 lónak, midőn oly dolgot paran-
 csolnak, mellyet nem csak egy esz-
 tendőre, avagy bizonyos időre,
 úgy-mint hadakozásra, békeség-
 re, drágaságra akarnak ki-terjesz-
 teni: kivel mindazáltal nem kótik-
 le magokat, hogy azon dolgokról
 más és újab végezéseket ne szab-
 hassanak, mikor a' közönséges
 haszon úgy kívánja. Azon-kép-
 pen,

pen, adott Isten a' Sidóknak némely parancsolatokat, mellyek csak a' pufztábā-való bújdosásokra tartoztak; adott ollyakat, mellyek nézték a' Chanaán földét. 'Efeléket azért, hogy a' többitül meg-külömböztesse, örökké-valóknak nevezte: a' honnan vennék-e székben azt, hogy soha azoknak gyakorlásátul nem kellenemeg-szünni, valamig azokról Istennek más külömböző akarattját nem vennék. *Annak-felette* mondgyák azt-is, hogy soha az Isten meg nē változhatik. 'Ugy vagy on, természetiben soha sem. Itt pedig nem szólunk az ő Istenségének változhatatlanságáról; hanem munkáiról. Láttjuk szemeinkel, hogy a' világosságot sötétség, az iffiúságot vénység, a' nyári időt tél követi; mellyek mind Isten munkái: s-változónak mondgyuk-é ez aránt az Istent? Megtil-

tiltotta közönsegeffen az ember
öldöklést: ellenben 'Abrahám-
nak ugyan parancsollya hogy fi-
át fel-mészárollya. De inné mind-
azáltal nem kőverkezik, hogy az
Isten változó volna: mert úgy te-
czett ő néki hogy rendellye aka-
rattyát. nem-is adhattuk egyéb
okát az ő cselekedetinek, hanem
csak az ő akarattyának szabadsá-
gát. Hogy 'Adámnak régen min-
den gyümölcsöknek ételét meg-
engedé, az egyet penig meg-til-
tá: kicsoda mehet annál fellyeb,
hanem hogy ő néki úgy teczett?
Szokták a' Sidók azt-is forgátni,
hogy jó a' Móses által ki-adott
Törvény. 'Ugy-vagyon: de a' ki-
neljób-is adattathatott. 'Es itt azt
cselekedte Isten a' Sidókkal, a' mit
a' szülék a' csecsemőkkel. az előtt
téjel tartotta őket, és gyengéde-
den dajkálkodott vélek: tanitgat-
ta, és csak mint-egy szoktatta ő-
ket

ket a' keményeb eledelekre. Most
 immárel-telvéna az idő, vastagob
 étellel táplállyá őket : a' jó-csele-
 kedeteknek réguláit szabja elejek-
 ben; és meg-mutogatya, mi lé-
 gyen a' lelki országlásnak ke-
 ménységes úta; mint kelleffék a'
 mennyei örömré által-jutni. Hog'
 penig a' Móses törvényében nem
 vólt oly nagy tökéletesség, kinél
 fellyeb-való nem adattathatnék;
 magában Mósesben meg-tapaszt-
 altatik. Eő meg-engedi, hog' em-
 ber boszút-álljon ellenségén, rész-
 szerint maga kezeivel-is, rész-sze-
 rint törvények által : azonban
 penig keserves boszúságokkal il-
 lettetvén az őnnön atyafiaitúl,
 Num. 12 mindazáltal közben-veti magát,
 és könyörög Istennek a' Népért.
 'A hol láttyuk, hogy az ő élete és
 maga-viselése, fellyeb-való vólt
 azoknál a' parancsolatoknál. Dá-
 vid azon-képpen, kedvezni akar
 az ő

az ő pártolkodó fiának: és a' Sé-
 meiszitkait békeséggel fzenvedi.
 Meg-engedte a' törvény, hogy a'
 ferjek el-botsáthassák feleségeket;
 mindazáltal sohol sem olvassuk az
 Oo Taſtamentomban, hogy az
 istenes emberek feleségeket el-
 bocsátották volna. Tudgyák-
 meg azért a' Sidók, hogy Isten a'
 Törvény ki-adásban nézett fő-
 képpen a' Népnek nagyub részé-
 re: kihez képest szükséges volt ak-
 kor némely dolgokat el-halgat-
 ni, és akkorra halasztani, mikor
 az Istennek Lelke nagyub hata-
 lommal kezdene a' szivekben
 munkálkodni, és minden népek
 közzől egy úy Népet kezdene
 magának állatni: mely immár a'
 JESUS el-jöveteliben valósággal
 bé-istellyesedett.

Eſa. 42.

Ÿ. 6. &.

49. Ÿ. 6.

TIZEN-ÖTÖDIK RESZ.

Példákból is meg-mutogató, hogy még

az Oo Testamentomban-ísvéteknél-
kül meg-változtattak némely pa-
rancsolatok, és hog' mind azok csak
a' Sidoknak adattak vólt.

DE hogy még-is inkább szo-
rongassuk a' Sidókat, muto-
gassuk-meg példákból-is, hogy az
Oo Testamentom-béli parancso-
latoknak nagyub részének meg
kellet szűnni, mivel még akkor
sem vóltak változhatatlanok.
Győzhetetlen a' szükség: és az em-
beri erőtelenségnek igen erős
oszlopa. 'Ugy ítélhetné ember,
hogy a' mit Isten egyszer paran-
csolt, meg-változhatatlanúl, azon
egy el-határozott és örökké-való
rendben akarja azt meg-tartani,
míg e' Világ léfzen. De sok dolgo-
kat külömben rendelt a' Mennyei
'Ur, hogy-sem-mint a' mi erőte-
lenségünk azoknak ki-meneteli
előtt meg-foghatná. 'A Szom-
batnak meg-illését oly keményé
paran-

parancsolta vala; hogy azon a' napon csak tüzet sem vala szabad a' Sidóknak házokban gerjeszte- Exod. 35
ni. és a' mely ember Szombaton Ψ . 3. & 15.
fát fzededetett, kővel verettetett Ψ . 36.
agyon érte. Mindazáltal a' Lé-
viták, az áldozatnak minden mun- Num. 28
káját végben-vitték Szombat na- Ψ . 9.
pon. Arrúl sem vettek vólt a' Si- Mat. 12
dók világos parancsolatot; sza- Ψ . 5.
bad legyen-é Szombaton kór-
nyúl-metélkedni, avagy nem?
nyilván vagyon penig, hogy ha a'
Szombat nyolczadik nap talált Joan. 7;
lenni a' születéstül, nem hallasz- Ψ . 22.
tották tovább a' környül-metélést.
Am-a' meg-szentelt, és az 'Urnak Exo. 29.
asztalára le-tett kenyerekből, hog' Ψ . 32. 33.
senki az Aaron háza népén kívül
ne ennék, erős tilalma vólt a' Si-
dóknál. Dávid mindazáltal mikor
Saul előtt 'Achis Királyhoz akar-
ván futni, bé-tért vólna 'Achimé- 1. Sam.
lek Paphoz, hogy kenyeret kér- 21. Ψ . 6. 7.

2 Reg. 18
 4.

ne túle; nem lévén közönséges kenyér, az'Urnak házából, a'szent asztalról vón magának úti szükségére-való kenyeret. kiért nem feddi-meg őtet az Irás, hog'idegen lévén hozzá mérészelt a' szent kenyerekhez nyúlni. 'Ezéchiás Király, vévén eszébe hog' a' nép felben-szakadás nélkül áldoznék a' Mósestől fel-emelt ércz kigyónak; nem tartozék-meg az Isten házának szentsége miatt, hanem hozzá-nyúlván a' kigyóhoz, ószve rontá, semmivé-tévé azt. Vádollyuk-é azért 'Ezéchiást, hogy az Isten tiszteletihez-való buzgóságából; Dávidot hogy az éhségnek kényszerítéséből, a' meg-tiltott dolgokhoz nyúltak? Hogy a' Léviták Szombat napō környülmetéltek, hogy áldozatokat-tettek? semmi-képpen nem. Továbbá, ő magok a' Sidó Doctörök regulájúl teízik azt fel: hogy a' Profetá-

fétának (tudni-illik, a' ki csudákat
 tehet) szavára, akar-mi-némű pa-
 rancsolatot-is bátran meg-szeg-
 hetni; ki-vévén csak az Egy Isten-
 nek igaz tiszteletit. Mennyivel
 inkább az Isten parancsolattýára,
 mindent vétek nélkül meg-csele-
 kedhetni? Isten rendelte vólt pe-
 nig eleitűl-fogva, hogy a' Céré-
 móniás törvényeknek végének
 kellyen lenni a' Messiás el-jövete-
 liben: a' mint-hogy az értelmesb
 Sidók-is minden dolgoknak bé-
 tellyesfedésének, avagy, nagy ör-
 vëndetes esztendőnek nevezik a'
 Messiás el-jövését. Tudni-illik a-
 zért, Isten az ő hatalmát, mely a'
 Móses által parancsolt törvé-
 nyeknek ki-adásában nála vólt,
 nem tette-le: ne-is úgy gondol-
 kozzanak a' Sidók, mint-ha Isten
 úgy le-kötötte vólna magát az
 Oo Testamentom-béli törvé-
 nyeknek rendelkezésében, hogy a-

zokon kívül más, avagy ellenkező törvényeket-is nem szabhatna, vala-mikor ő neki teczenék. Az illik a' felső hatalomhoz, hogy meg-tarcsa magának vala-mit egyszer szabadossan cselekedett. 'A törvényeknek am-a' részét penig, melynek a' Messiás el-jöveteli által el-kellett óltattatni, nem úgy parancsolta vólt Isten, hogy semmi-képpen meg ne változhathának. szentség sem vólt oly bennük, hogy annélkül az emberek Istennél kedvesek nem lehettek volna. Mert nyilván vagyon, hog' a' Móses törvényinek (kiktől ennyire nem válhatnak-meg a' Sídók) idéb fellyeb meg-nevezett részeit, hirrel sem hallották sok szentek, úgy-mint 'Abel, 'Enoch, Nóé, Jób, és több Istenes emberek; mindazáltal Istennél-való kedvességekről nagyságossan emlekezik az Irás. 'Abrahám, Isák, és Jácób,

azt

azt nagyub részre nem tudták; azonban, vallyon s-nem vettek-é tellyes bizonságot Istentől, az ő hozzájok-való szeretetiről? Eő maga Móses, mikor Jéthrót az ő Num. Ipát be-hiná az igért földre, nem 10. v. 29. olvassuk, hogy e' törvényeknek Jud. 1. meg-tartására kérte volna. Kik- v. 16. ből meg-teczik: mind az, hogy Isten a' Móses által ki-adott céremóniás törvényeket, nem parancsolta ki-vétel nélkül minden embereknek és népeknek, hanem csak a' Sidó Nemzetségnek: s-mind az, hogy nem-is eleitől-fogva parancsolta, hanem sok időkkel a' teremtés után. hol-ott immár többig állott vala fen az emberi nemzetség két ezer négy száz esztendőknél, a' mikor Isten Móses által ki-adá a' törvényeket.

TIZEN-HATODIK RESZ.

Harmadik Erőssége a' Messiás el-jöve-

telinek, vétetik az Oo Testamen-
tom-béli Papságnak, a' J E S U S-
B A N való bé-teltyesedéséből. A'
hol rövideden szólok a' Melchisé-
dekről-is.

NOha az ember Istentől, vég-
képpen el-szakadott, és ma-
gát ki-fejthetőzhetetlen gonofság-
ban ejtette vala: mindazáltal nem
tagadható-meg tőle írgalmafsá-
gát a' Mennyei 'Ur, hanem orvos-
ságot rendele, mely által az el-ve-
szett ember helyére-állattatnék.
De mivel rettenetes vaksága miatt
semmi idvességes dolgokat eszé-
ben nem vehetett: szükséges volt,
hogy vala-mi árnyék alatt vitet-
tetnék annak a' tőkélletes áldozat-
nak szemlélésére, mellyel ő neki
minden adófságáért eleget akar-
na tenni. Közben-járót rendelt
azért Isten önnön magok között:
kinek több hivatali között első volt
a' Papság: melyben azt akarta
meg-

meg-mutatni, hogy a' jövendő
 Messiásnak meg-kellene magát az
 emberi Nemzetségnek szabadú-
 lásaért áldozni. Hogy azért az Oo
 Testamentom-béli hivek, mint-
 egy homály alatt-is láthatnák a'
 jövendő fő Papnak áldozattyát;
 a' végre rendelt vólt ő elejekben
 külső és szemmel látható áldoza-
 tokat. Kiknek ki-szolgáltatására,
 hátra-hagyván a' Rúben első-szü-
 lótségének méltóságát, választot-
 ta a' Lévitákat: és mind azok köz-
 zúl az Aaron házát emelte a' fő
 Papságra. Lássuk-meg azért, ha a'
 Közben-járó Messiásnak Papsága,
 kit a' Keresztyének JESUSNAK
 neveznek és vallnak, eggyez-é az
 Aaron Papságával? és ha a Jésus
 Papságában tellyesedett-é bé az
 Aaron Papsága? Két fő részei vól-
 tak az Aaron Papságának: eggyik,
 az 'Aldozat-tétel; másik, a' Közben-
 járás. 'Aldozott Istennek Aaron
 és az

Num. 3.

v. 10.

Deut. 18.

v. 5.

és az ő fiai, mind a' négy-lábú szelíd állatokból, minémük voltak a' tulykok, tehenek, juhok, bárányok, kosok, bakok, és egyéb állatok: s mind a' szárnyas állatokból, gerliczéből, galambokból, és verebekből. 'A mely állatoknak tisztáknak, egészségeleknek és éppeknek; némellyeknek esztendő-sőknek és himeknek-is kellett lenni. Mind ezek pedig akkor mondattak áldozati állatoknak, mikor először a' Sátor ajtajához, és annak-utánna a' Salamon Templo-mához vitetnek vala: a' hol a' nép kezeit tévén azokra és bűneit megvalván, meg-ólettettek, meg-nyúzattattak, és fel-vagdaltatván, az Oltáron avagy tellyességgel megégettettek, és a' táboron kívül a' szent helyre vitettek; avagy rész-szerint megégettettek, rész-szerint pedig a' Papok eledelére adatattak. Közben-járó-is volt Aaron Isten

Levit. 22

Isten és az nép között: mely hivatal-
 állásban az ő maga és a' nép vét-
 keinek kért bocsánatot Istentől;
 és azt meg-nyervén, hálá-adásra
 kötelezte Istennek magát és a' né-
 pet. Egyszer szokott vala pedig
 szentendőn-ként a' Sándum-Sán-
 ctorumban menni, a' bakoknak
 és kosoknak vérével. Mind ese-
 ket az árnyékozó példákat, csak
 egyedül, és minden utánna-kö-
 vetkező személy nélkül a' J E S U S
 C H R I S T U S töltötte-bé, és vitte-
 végben am-azigaz Papságot. úgy
 hogy ő immár minden benne hi-
 vóknak mind Papjok, s-mind 'Al-
 dozattyok és Oltárok. Mert ő
 fel-kenettetett Pap volt, mind Psalm. 110.
 Aaron és az ő fiai; az az, mind két Y. 4. &
 természeti szerint öröktől-fogva 45. Y. 8.
 e' szent tisztre rendeltetett: ember- Esa. 61.
 sége szerint pedig, minden fele Y. 1.
 elégséges ajándékokkal fel-ruház-
 tatott. Tiszta volt ő, az az, tellyes
 éle-

életében szent és macula nélkülváló: a' kit még az ő halálos ellenségi sem vádolhattak semmi gonofsággal. Eóltózetivel, az az, méltóságával mindeneket meghalladott az ő attyafiai közzül, úgy-mint a' ki első-fzülőtt-is vólt; és annak-okájért örökőse ez méltóságnak. Mindazáltal nem a' Lévitáknak am-az ideig-való és félben-fzakadható rendi fzerint; hanem a' Melchisédeknek másokra nem fzálható, és örökké-való Papsága fzerint. Szelid-is vólt a' Jésus, és am-az ártatlan bárányhoz igen hasonló: ki maga szabad akarattya fzerint ment a' halálra-is. Akkor lett penig engesztelő áldozat Isten előtt; mikor minden egyéb hivatalit végben-vivén, ő reá vettettek a' mi bűneink, és azokat vállán vífelte. Ki-vitettetvén Jérusálemből; testében és lelkében mint-egy meg-égettettet: a'
ke-

Pfal. 45.
v. 8.

Pfal. 40.
v. 8.

Esa. 53.
4. 11. 12.

kereszt-fán az Isten haragjának
 rettetéséért tüze miatt: és ugyan Deut. 21.
 olt átokká-is lett mi érettünk. 7. 23.

Végezetre az ő teste, mint az ál-
 dozatokban szokott vala lenni,
 szent helyben, az az, úy koporsó-
 ban temettetett: és e' földről, fa-
 z embereknek tekinteti elől tellyes
 séggel el-töröltetett. Mi-képpen
 pedig Aaron és az ő fiai, egyszer
 szoktak vala vérrel bé-menni esz-
 tendő-ként a' Sándum-Sán-
 dorumban: úgy a' Jéhus a' mi fő
 Papunk egyszer áldozta-meg ő
 magát a' kereszt-fán; ki annak-u-
 tána bé-is ment, nem am-a' kéz-
 zel csinált Templomban, hanem
 az egekben. nem-is a' túlykoknak,
 hanem az önnön fáját vérevel
 ment-bé abban. A' hol nem szűnt
 meg mi érettünk esedezni, és a' mi
 halá-adó engedelmeségünket az
 ő Attyának ajánlani: mellyet ez
 életben el-kezdvén mi bennünk,

M el-is

el-is végezi azt a következendőben. Sokra terjeszthetném itt ez Egyben-hasonlítást: de úgy itéllem eleget-tettem eddig a' csendesz elméknek; a' kit a' Sidóknak minden agyaskodások sem jádztathat-meg. Immár azt-is megmutogató; hogy a' Melchisédek Papsága-is a' J E S U S B A N tölt-bé. Az egész szent Irásban három helyen vagyon emlekezet Melchisédekről, Mósesnél, Dávidnál, és az Apostolnál, ki am-azoktól vette. Eleitül-fogva sok képpen vélekedtek erről az emberek. Némellyek úgy ítéltek ő felőle, mint ha az Sem a' Noé fia, és Chanaanának Sálemben-lakó Királya lett volna; mely Sálem az után Jérusálemnek neveztetett. és ez értelmet követik ma-is többire mindenek, a' Sidókkal együtt. Némellyek úgy-vagyon halandó embernek mondgyák, és a' kia' ter-

Gen. 14.

Ű. 18.

Pfal. 110.

Ű. 4.

Heb. 7.

toto.

Pfal. 76.

Ű. 3.

természetnek közönséges folyása
 fzerint születtetett: de nem enge-
 dik-meg hogy Sem lett volna, ha-
 nem más vala-ki, kinek nemzet-
 ségéről semmi bizonyost nem ál-
 lathatnak. 'En nem vala-mi újji-
 tásnak, sem mások értelmével-va-
 ló ellenkezésnek kívánságából
 cselekezem, ha e' vélekedéseket
 nem követhetem. úgy-is itélem,
 ez harmadik értelemmel (kiról
 idéb aláb akarok szólni,) vilá-
 gosban meg-erőssíthetem a' mit
 e' kis munkámban czélul fel-tet-
 tem: mind, hogy el-jött a' Messiás
 f-mind, hogy az nem más, hanem
 a' JESUS CHRISTUS. Véletlen,
 és majd csudálatos dolog lehet,
 hogy abban az időben, melyben
 az Istennek gyülekezeti csak egy
 ház-népben vólt, találkozhatott
 a' pogány Chananæusok között
 oly férfiu, ki nem csak igazán
 tisztelte az Istent, hanem 'Abra-

hámot-is, ki az Isten Anyaszent-
 eg'házának fő Tanítója lévén, ab-
 ban a' Tartományban-is csak ak-
 kor ment vólt, mennyei áldások-
 kal meg-áldotta. 'Ugy itélhetünk
 azért felőle, hogy fellyeb-való és
 méltóságosabb vólt teremtetett
 embernél, a' ki ily nagy Pátriár-
 chát meg-áldott. 'Es hogy az, nem
 egyéb, hanem a' Szent Három-
 ságnak második személye, a' Fiú
 Isten vólt: ki az Oo Testamentom-
 béli szent Atyáknak sokszor szo-
 kott vólt meg-jelenni látható for-
 mában. Erről mondotta Dávid:
*Te vagy a' fő Pap mind örökké, a'
 Melchisédekrendi szerint.* Mint-ha
 így szólana: Te vagy az Igafság-
 nak és Békeségnék Királya, te
 vagy am-a' fő Pap, ki él sz és örök-
 ké-való vagy; kit látott 'Abra-
 hám, és dézmákkal s-ajándékok-
 kal tisztelt, és Igafság Királynak
 nevezett: hol-ott ennél nagyub
 és

és méltoságossab nevezettel nem-
 is illethette volna őtet. Ez jelent-
 meg 'Abrahámnak ez ő útában:
 ennek adta 'Abrahám-is az ő nye-
 reségének dézmáját. Azt mon-
 dom azért: hogy az Istennek Fia,
 mikor 'Abrahámnak ez útban
 meg-jelent, tulajdon azon ábrá-
 zatot, avagy azon testnek formá-
 ját mutatta-meg, mellyet annak-
 utánna e' földön valósággal viselt.
 Mert úgy-vagyon, nem óltózhet-
 te akkor fel azon testet, mellyet
 az után szemekkel láttak az em-
 berek, és kezekkel tapasztalhatták:
 mert az az ő teste sok időekkel for-
 máltatott és születtetett az után,
 s-nem-is vólt az előtt. hanem
 csak ábrázattyát jelentette-meg
 'Abrahámnak: de mindazáltal
 azon testének ábrázattyát, mely-
 ben az emberek között lakott és
 szenvedett. Nem-is egyébüvé tar-
 tozik, a' mit azon Messiás mondott

am-a' kedves Tanítványnak: 'Ab-
Joan. 8. *rahám kívánta látni az én napomat,*
8. 56. *látta és örült rajta.* Mert ez egye-
dül csak 'Arahámnak engedtetett:
hol-ott egyebekről im ez monda-
tik: *Sok Proféták és Királyok kíván-*
ták látni, a' miket láttok, és nem lát-
hatták. Így lévén azért a' dolog;
Egy a' Melchisédek és a' Messiás fő
Pap: kiaz Oo Testamentomban
csak ábrázattyát mutatván-meg
'Abrahámnak, az 'Ulyban való-
ságát-is meg-jelentette azon ő
testének, melyben e' földön pra-
dikállot, az 'Euangéliomot hir-
dette, és végre magát-is meg-ál-
dozta a' kereszt-fán. Aza' Messiás
penig nem egyéb, hanem a' Jesus,
kit az egész Keresztyénség egy
szivel és szájjal vall Idvezítőjének.
'Es ennek Papsága a' mi-képpen
örökké-való: úgy az ő benne hi-
vóknek vallása-is mind végig ál-
hatatosan meg-marad. Nincsen,
nem

nem vólt, nem-is léfzen tób Melchisédek, sem tób Messiás ennél. Eztarthat-meg mindeneket veszedélemtúl, vala-kik ő általa folyamodnak az Istenhez: ez esedezik szüntelenül a' hivekért, és minden mennyei ajándékokat nyer Attyátul nékiek.

TIZEN-HETEDIK RESZ.

Két Patvarokra felelek-meg a' Sidóknak: mind, hogy a' Keresztyének sok Isteneket tisztelnek; s-mind, hogy emberi természetet imádnak.

E Léggé láttam a' Messiás eljöveteinek bizonyos-vóltát ez Erősségekkel meg-mutogatni. Szükséges, hogy a' Sidóknak a' Keresztyének ellen való kárhoztatásit hamissítsam-meg. Két rendbéliék azok: *Eggyik*, hogy a' Keresztyének sok Isteneket tisztelnek: *Másik*, hogy teremtetett embert imádnak. De mind ezek csak

a' mi Vallásunknak gyűlöségére gondoltattak. Mert először, Egy Istent tisztelnek a' Keresztyének, nem többet. Ha pedig a' Nevezetekben ütköznek-meg a' Sidók, hogy Atyát, Fiút, és Szent Lelket vallunk; egygyütt kárhoztattyák mi-velünk am-a' Philót-is, ki az Istenben gyakorta három Erőt szokott vala állatni: és az Istennek beszédét Istennek, világ teremtetőjének, és úgy-vagyon nem születetlennek, mi-némű az Atya; de nem-is úgy mondotta születetnek, mi-képpen az emberek szoktak születtetni. Hasonló-képpen kárhoztattyák a' Cabalistákat-is: kik három világosságot állatnak az Istenben, még pedig azon nevezetekkel, mellyekkel a' Keresztyének Atyának, Fiúnak, és Szent Léleknek nevezik az Istent. 'Es azt hová tészik a' Sidók, a' mi ó náluk nyilván vagyon; hogy am-a' Lélek,

Lélek, ki által a' Proféták igazgattak, nem vala-mi teremtetett dolog, s-mindazáltal meg-külböztetik attúl, a' ki azt el-küldötte? Immár penig sokan tanították a' Sidó Doctörök közzül, hogy a' Messiásban kellene lakozni am-az Isteni Erőnek, melyet ók Bölcseségnek neveznek. 'Es Dávid, 'Esaías, és több szent emberek, Istennek, és 'Urnak nevezik azon Messiást. s-mi-is ha azon nevezettel illettyük, és ahoz képest Isteni tisztelettel tisztellyük őtet; nem méltán kárhozzatnak bennünket a' Sidók. *Másodszor*, mi teremtetett álatot Isteni tisztelettel nem tisztelünk. 'Es azt mondgyuk, hogy nem adunk egyéb tiszteletet a' Messiásnak, hanem a' mi-néműt a' második, és a' száz tizedik Sol-tárok kívánnak. Mert úgy-va-gyon, az első bé-tölt vala-mi homályossana' Dávidban; de hogy
mél-

méltóságosban a' Messiáfra tartozott, még a' Sidók közzül-is megvallották némellyek. Az utolsó pedig egyenesen csak a' Messiáfra vitetik. Mert hogy azt a' Sidók, némellyek 'Abrahámra, némellyek Dávidra avagy 'Ezéchiáfra magyarázzák; haszontalanságot cselekelznek. Mert e' Soltárt Dávid irta: kiben illetlenség volna akar ő magát, akar 'Ezéchiást, ki az ő maradéki közzül származik vala, ő Urának mondani. A' mi 'Abrahámot nézi, nem volt ő neki semmi méltóságos Papsága: sőt (mint ide-fel meg-mondottuk) Melchisédektől, úgy-mint fellyeb-valótúl meg-áldatott. De mindenek felett, kire tartozik ez, hogy Dávid jóvendól, a' Sionból ki-jövő és minden népekre kiható birodalomról? úgy ítélem nem tagadhattya a' Sidók, hogy tellyességgel a' Messiáfra nem tartoznék.

toznék. Ha azért David ilyen méltóságot tulajdonít a' Messiásnak, őtet Urának mondgya, minden hatalmasságok felett magasztallya: helytelenül cselekedzik a' Sidók, hogy minket azon dologért kárhoztatnak. Hogy pedig megtudgyák, miképpen tisztellyük a' Messiást; ezt vegyéljétek észre. Mi a' Messiásnak egy személyében két természetet ismerünk; *Isteni és Emberi természetet*. 'Es mivel e' kettő nem külön, hanem az onegy személyben való eggyeségében vitte-végben a' mi idveffégünknek munkáját, és ugyan abban is dicsőített meg; a' tiszteletben sem szakasztyuk el egy mástól, hanem ott tisztellyük az Isteni természetet, a' hol az Emberi természetet; és viszont ott az Emberséget, a' hol az Isteniséget. A' közben-járó JESUS imádasának fundamentuma pedig,

nig, nem az ő közben-járásának
tisztí, sem az Atyától néki enged-
tetet dicsőség; hanem egyedül
csak az ő Isteni természeti. De
erről többet szólanom, semmit
ide nem tartozik.

TIZEN-NYOLCZADIK RESZ.

*Két akadályokat háritók-el, mellyek
látatnak némely Sidókat meg-tar-
toztatni, hogy a' Keresztyéni Val-
lást ne kövessék.*

V Agyon-hatra két akadály,
mellyet némely Sidókat
meg-tartoztatnak a' J E S U S tu-
dományának bé-vételétül. Eggyik,
az ő alázatos sorsa: *Másik*, hogy a'
Sidók méltán és igaz okból ül-
dőzték és ólték-meg a' J E S U S T.
Ezeket szükség ő előlök el-hári-
tanunk. A' mi a' J E S U S alázatos
állapattyát nézi; igen tudatlanok-
nak kell a' Sidóknak lenni, ha az
Oo Testamentomban-is ehez ha-
sonló

hasonló fok és nevezetes példákat
 nem olvastak: kiket mindazáltal
 semmi becstelenségben alá-való
 sorfokért nem tartnak. Jácóbnak
 testén kívül semmie nem vala, mi-
 kor a' Jordán vizén által-költő-
 zék. Móses szám-ki-vetett, sze-
 gény, és barom pásztor vala;
 mindazáltal Vezérévé téteték az
 Isten népének. Dávid hasonló-
 képpen Juhász vala, mikor a' Ki-
 rályságra választaték. és e'-féle
 példákat bőven találhatnak a' Sz.
 historiákban. A' Messiásról pedig
 ezek ugyan meg-profétáltattak
 vólt: hogy ő a' szegényeknek hoz- Esa. 42. 9
 na örvendetes izeneret; hogy a' Psal. 22.
 töredezett nád-szálnak kedvez-
 ne; és a' füstölgő cseppűt el nem
 óltaná. hogy ő számtalan kíno-
 kat és gyötrelmeket szenvedne,
 undokul szidalmaztatnék, az em-
 berek között még csak nem-is
 számláltatnék: és végre hogy

N

gya-

Toto
Cap. 53.

lázatos halállal meg-is ölet-
tetnék, Esaiás immár jó-eleve
meg-jövendőlte volt. Ha pedig
az ő halálának nemében útköz-
nek-meg: nem engedi-é meg I-
sten nagy gyakorta, hogy az ő
hivei nem csak nyomorgattassa-
nak az istentelenektől, hanem
meg-is ölettefennek? 'Abel az ön-
nőn atya-fiától öletik-meg: 'Esai-
ás ketté-vágatik. ő magok ének-
Pfal. 79. lik a' Sidók, hogy a' pogányok az
Isten szolgainak holt testeket e-
ledelül adták az égi madaraknak;
és hogy azoknak véreket szerte-
fzéllyel ki-ontván Jérusálemnek
úczáin, nem találkozott senki, ki
azokat el-temette volna. Im már
pedig, hol-ott a' Proféták jöven-
dölése szzerint Egynek kellett len-
ni, ki sok nyomorúságok és szen-
vedések által jutna az ő országlá-
sára, mellyet mi a' J E S U S felől hi-
szünk, és azt a' dolognak valósá-
ga-is

ga-is bizonyította, nem akadályozhatta meg őket, hogy annak tulajdonmányát ne kövessék, hanem csak a' meg-emészto gyűlöség vonzza el attól őket. Ha némelyeket a' Sidók között elejek felől bé-vett vélekedés tartoztat meg a' Kerésztyéni Vallástól, mint-ha azok igazán és jó itélettel ólték volna meg a' Jést, az merő nevetséges dolog. Mert minémük voltak az ő elei, immár ide fel rész-szerint meg-mondottam. De hogy tovább-is ércsenek azoknak mi-voltokról: az ő Elejek voltak, kik az ártatlan Jósephet csak meg nem ólék; mindazáltal ugyan el-adák a' rabságos szolgálatra. Az ő elejek voltak, kik am-az egy-ügyű Mósest, az ő meg-szabadító Vezéreket, kinek a' föld és a' tenger enged vala, szűnetlen vissza-vonásokkal életének meg-únására kényszeríték. Az ő

Cap. 3.

elejek szakadának-el am-az Isten-
félő Nagy Dávid Királytól, és an-
nak pártolkodó fiához hajlának.
Azok ólték-meg Zachariást a' Jó-
jada Pap fiát, még penig szintén a'
szent helyen. Ha a' Papokat meg-
tekintyűk; nem ólik vala-é meg
Jérémiást, ha egy udvari Szere-
csen által meg nem tartatik vala?
azt mindazáltal végben-vivék,
hogy mind a' Váras meg-vételéig
fogva tartatnék. De talám azt ité-
lik, jobbak voltak a' Jésus ideje-
béli Sidók. kiben igen meg-csa-

Ant. 20. latkoznak. Mert Jóséphus ó maga
c. 6. kárhoztattya, kik akkor tájban
élnek vala: és nyilván hitetők-
nek, csalárdoknak, és latroknak
nevezi őket. Mi-is jól-tudgyuk,
hogy nem csak a' Jésum ólték-
meg, hanem annak Követőit-is
kegyetlenül üldözték, vala-hol
hatalmat vehettek rajtok. Trájá-
nus idejében számtalan sok Ke-
refz-

resztyéneket vesztének-el 'Aegyiptomban. Cyprusban oly nagy kegyetlenséggel öltek-meg negyven ezer Keresztyéneket, hogy a' meg-hólt testeket fogokkal mar-
dozták és rágták, és azoknak vérekkel festették orcájokat. E' mái napon-is, meg-szúnvén egyéb hatalmok, a' fok usorák által ugyan véreket szopják-ki a' Keresztyé-
neknek, és azokat minden módon erőtelenitik és fájtólyák. Nem kell azért csudálni a' Sidóknak, ha a' Jésus ideje-béli kevély és fel-
fuvalkodott Papok, nem szenved-
hették a' Jésusnak fzelid és egy-
ügyű parantsolatit, és ha annak fegyhetetlen életével meg nem
eggyezhetvén, azzal tellyeség-
gel ellenkező életet éltek. Nem-
is tulajdonithattak azokegyebet
vétkűl a' Jésusnak, hanem a' mivel
'Acháb kárhoztatta Illyéft, hogy
ő háboritáná-meg az Izrael béke-

ségét. 'Es a' kivel Jérémiást vádolták, hogy a' Templom ellen jóvendólne.

TIZEN-KILENCZEDIK RESZ.

Rövid intézés a' Sidókhoz. 'Es e' munkámnak Könyörgéssel-Való Bé-re-kesztése.

MIndazáltal mi, kik a' Jésus tudományát bé-vettük, nem szününk-meg a' Sidókat a' Keresztyéni szeretnek kívánsága-szerint szeretni: és nóha minket végetlenül gyűlölnek, de nagy fzelidséggel kívánnjuk őket megtartatni. Nem tartunk azért semmi külömbséget mi közöttünk és ő közöttök: sőt kézen-fogva akarjuk őket a' temérdek fététség-ből ki-hozni, és am-a' mennyei világosságra juttatni; mellyet a' régi szent Atyák-is, nóha távol és mint-egy tükör által, nagy ör-vendezéssel szemlélték. Vegyék-

ezekben immár magokat akar-
 csak végre a' Sidók, és hidgyék-el,
 hogy bé-tölt am-az idő, kire a'
 Profeták régenten mutogattak.
 Ki-költek ők immár a' gyermek-
 ségből, melyben azelőtt a' céré-
 móniák által tartatnak vala. El-
 jött a' Messiás, kire a' szent Pátri-
 árchák lelki szemekkel néztek: el-
 jött a' frigy-kötésnek am-az An-
 gyala, és meg-szabadította a' Si-
 dókat a' Törvénynek igája alól.
 Ne engedgyék azért magokat to-
 váb meg-csalattatni, az idő-sze-
 rint-való bódogságnak haszon-
 talan reménsége miatt: és a' hejá-
 ban-való árnyékért, ne veszezsék-
 el az örökké-valót. Függessék in-
 káb szemeket a' szent Atyáknak
 tett lelki ígéretekre; és tekincsék-
 meg, hogy semmivel nem ígért
 Isten mi-nékünk nagyub jókat az
 'Uly Testamentomban, mint a' Sz.
 Atyáknak a' régi időben. Azon

82 J E S U S K I R A L Y.

Messziás tartott- meg minket, a' ki
a' szent Atyákkal kötött frigynek
közben-járója volt. Sieffenek an-
nak-okájért bé-jöni a' Keresztyé-
nek társaságában, és vélek egygút
által-jutni am-a' mennyei öröm-
ben, melyben 'Abrahám, Isák,
Jácób, és minden régi szentek a'
Messziással bodogúl örvendeznek.
Mely hogy úgy légyen: *Te áldott
Atya Isten, Fiaddal a' Messziás Jészussal,
Szent Lelked által világosíts- meg a'
révelgő Sidókat; tedd foganatossá a'
te Keresztyénidnek ó érettek- való
fohászokodásit, és hozd- bé őket az Isten
felóknék gyülekezetiben. Amen.*

V E G E.

REN-

RENDI A' RESZEKNEK.

1. Ez Irásomnak alkotmatósága. 'Es két okai annak; Miért nem vészik-bé a' mostani Sidók a' Jéhus Tudományát? pag. I
2. Toldalékja a' felső Okoknak, mely a' temérdek Irégység. II
3. Rövid mentségek a' Jéhus követőinek a' Sidók előtt: és azoknak becsületes ítéletek a' Sidók felől. 15
4. Mit hittek a' régi Sidók a' Messiás felől: és a' mostaniak mit várnak annak el-jöveteliből. 21
5. Világosban szólok arról: Micsoda állapotok legyen most a' Sidóknak a' Messiás el-jöveteli után? és miért tartatnak e' gyalázatos nyomorúságokban? 30
6. Méltóságosb a' Keresztyének Vallása a' Sidókénál: akar Szerzőjét nézzed annak, s-akar Követőit. 36
7. Nem Ugy a' Keresztyének Vallása; és tulajdon-képpen nem-is más a' régi szent Atyák Vallásátúl. 47
8. El-jött az a' Messiás, kiben a' régi sz. Atyák hittek, és a' kiről sok izben jövendöltek a' Profeták. és az, nem más,

más, hanem a' J e s u s, kit a' Keresz-
tyének imádnak. 51

9. Meg-bizonyitom bővebben, a' mit
a' felső Részben mondtam. 'Es azt
először-is, az Időnek a' Jéfusra-való
alkalmaztatásából. 60

10. Az Első Erőtségnek másik része:
mely vétetik a' Daniel jövődölé-
séből. 75

11. Két Ellen-vetésekre felelek-meg a'
Sidóknak, melyeketők az első Erőf-
ség ellen támasztanak. 80

12. Második Erőtsége a' Messiás el-jö-
vetelinek, vétetik az 'Aldozatoknak,
'Etkekből és Napokban-való külömb-
ségeknek, és a' Környül-metélkedés-
nek, meg-szünéséből. 87

13. Az 'Etkekben, és Napokban-való
külömbiségek; és nevezet-szerint a'
Szombatnak meg-szentelése-is, meg-
szüntek. 95

14. A' Környül-metélkedés-is meg-
szünt. 'Es rövid felelet arra, hogy a'
cérémoniás Törvények örökké-va-
lóknak mondatnak az Irásban. 111

15. Példákból-is meg-mutogatom, hog'
még az Oo Testamentomban-is vé-
tek nélkül meg-változtattak némely
parancsolatok. és hogy mind azok
csak a' Sidóknak adattak vólt. 121

16. Har-

16. Harmadik Erőssége a' Messiás el-
jövetelinek, vétetik az Oo Testa-
mentom-béli Papságnak, a' JESUS-
BAN-való bé-teltyefedéséből. A' hol
rövideden szólok a' Melchisédek-
ről is. 127

17. Két Patvarokra felelek-meg a' Si-
dóknak: mind, hogy a' Keresztyé-
nek fok Isteneket vallanak; s-mind,
hogy emberi természetet imád-
nak. 139

18. Két akadályokat háritok-el, mel-
lyek láttatnak némely Sidókat meg-
tartoztatni, hogy a' Keresztyéni
Vallást ne kövessék. 144

19. Rövid intés a' Sidókhoz. 'Es e'
munkámnak könyörgéssel-való Bé-
rekesztése. 150

